

Ekim 1977

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

TEMMUZ 1977

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Nasreddin Hoca Fıkralarının Motif Yapısı . . . . . Dr. Saim SAKAOĞLU

Noksânî'nin «Münâcâtı» ve Bir Türkünün Mâcerâsı . Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

Türkmenlerde Giyim Gelenekleri . . . . . Sabiha TANSUĞ

Halk Şiirimizde Güvercin . . . . . Ali Esat BOZYİĞİT

Kitaplar Arasında: «Anadolu Folklorunda Ölüm» . . . . . Aydan ARSLAN

1977 Liselerarası Türkiye Halk Oyunları Yarışmaları . . . . İhsan HİNÇER

Karaca Oğlan'ın Yaşadığı Yüzyıl Üzerine —III— A. Saim EMİRMAHMUDOĞLU

Sorulu - Yanıtlamalı Savlarımız . . . . . Ken'im YUND

Gediz Bilmeceleri —I— . . . . . Mehmet BAHÇECİ

Kilis'te Çocukların Hatim İndirme Töreni . . Mazlum Nusret KILIÇKIRAN

Van'da Dügün Gelenekleri . . . . . Nedim ORTA

Dişli'deki Altın Altın Kazan Hikâyesi . . . . . Atâ GÜVENİR

CIOFF'UN Kongresi İstanbul'da Yapılıyor . . . . . T.F.A.

DERGİMİZİN EKSİK SAYILARI — BİZE GELEN KİTAPLAR

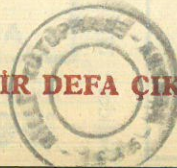
~~~~~

SAYI: 336

KURUŞ: 500

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

193

doktora çalışmasında yer alan 389 fıkra arasında Nasreddin Hoca'ya bağlanan fıkralar da vardır. Dr. Yıldırım ile A. Gölpınarlı neşirlerinde görülen bu ortak fıkralardan bazıları şunlardır: «Ya secdeye kapanıverirse» (D.Y., s. 103, nr. 83; A.G., s. 35, nr. 36), «Işığı 'mumu' gören dışarı fırlıyor» (D.Y., s. 145, nr. 194; A.G., s. 60, nr. 119), «Heybeyi kesip torba yapacaktım» (D. Y., s. 199, nr. 323; A.G., s. 50, nr. 82), «Sözümden dönmüyorum» (D.Y., s. 199, nr. 324; A.G., s. 99, nr. 247).

Nasreddin Hoca fıkralarında görülen motiflerin başka milletlerin fıkra tiplerinde de görülmesi meselesini aşağıdaki birkaç örnekle göstermek istiyoruz. «Develeri kanatsız yarattığı için Allah'a şükürler olsun» fıkrası S. Thompson'ın kataloğunda j 2564 numaralı motifin tek örneği olarak görülmektedir. Demek ki bu motife yer veren bir fıkra henüz tesbit edilmiş değildir. Bu fıkra XVI. asra ait olan Groningen (14) ve XVIII. asra ait bir British Museum (15) yazmasında da yer almaktadır. En eski yazmalarda dahi tesbit edilen bir fıkranın sahip olduğu motifin başka milletlerde tesbit edilememesi hususunda bilhassa dikkatinizi çekerim. S. Thompson kataloğunda yer alan ve tek örneğini Nasreddin Hoca'ya ait bir fıkranın teşkil ettiği pek çok fıkradan bazılarını şöylece sıralayabiliriz:

Minareye hamam yapmalı (motif nr. j 2237).

Eski ayları yıldız yapılar (motif nr. j 2271. 2.2),

Gözün mü ağrıyor? Ben dişim ağrıyınca çek-tirmiştim (motif nr. j 2412.2),

Bir kuruş eksik verir (motif nr. j 2566).

Yorgan gitti, kavgaya bitti (motif nr. j 2672).

Başka milletlerde de görülen ortak motifler ise sayıca pek kabarık değildir. Bunların başka milletlerin fıkralarında görülmelerinin sebepleri ise çeşitli olup biz burada bu konu üzerinde durmayacağız. O pek ünlü «Daha gideyim mi?» fıkrası Hindistan'da da anlatılmaktadır. Bu fıkranın S. Thompson kataloğunda da motif numarası ise j 2523'tür (16). Cenazenin ekmezsiz ve susuz bir yere gitmesini «Bizim eve gidiyor olmalı» diye yorumlayan çocuğun fıkrasını da aynı ülkede dinlemek mümkündür (17).

Biraz evvel bahsettiğimiz «Doğuran kazan» ve diğer fıkraların yabancı tiplere bağlı olarak görülen bazı örneklerini de şöyle tesbit edebiliriz: «İpe un serdim» (motif nr. j 1552) fıkrası bazı kaynaklarda Cuha'ya bağlanarak anlatılır (18). Ancak ipe serilen şey bölgesine göre değişmektedir. Bu, bazı fıkralarda şehriye, bazıla-

rında ise kuşkustur, Cuha'ya bağlanan ve bizle-rin Nasreddin Hoca'ya ait olarak bildiğimiz diğer bazı fıkralar da şunlardır:

99'a da razıyım (motif nr. J 1473 1; tip nu-marası ise 1543'tür),

Doğuran kazan (motif nr. J. 1531.3; tip nu-marası ise 1592 B'dir),

Bana mı inanıyorsun, yoksa eşeğe mi (mo-tif nr. J 1552.1.1),

Ya içinde ben olsaydım (motif nr. J 2235).

Yukarıda zikredilen fıkralar A. Wesselski, K.R.F. Burrill, A. Gölpınarlı ve Ş. Elçin neşirlerin-de Nasreddin Hoca'ya, A. Dundes-T. Bradai, A. Mouliéras ve R. Basset neşirlerinde Cuha'ya bağlanarak anlatılmaktadır. Ancak, bunların sa-dece Nasreddin Hoca ve Cuhaya ait fıkralar ola-rak düşünülmesi doğru değildir. Nitekim «Ya içinde ben olsaydım» fıkrası İngiltere'de, «Bana mı inanıyorsun, yoksa eşeğe mi» fıkrası Alman-ya ve İtalya'da da anlatılmaktadır.

Euraya kadar örnekleriyle kısaca izah etme-ye çalıştığımız motiflerin yaygınlığı meselesini şu şekilde bazı neticelere bağlayabiliriz:

1. Nasreddin Hoca fıkralarının motifleri bazı bölgelerimizde o bölge halkına ait fıkralarda gö-rülür,

2. Nasreddin Hoca fıkralarının motifleri bazı ortak şahsiyeti temsil eden tiplerin fıkralarında görülür (bektaşî, vs.),

3. Nasreddin Hoca fıkralarının motifleri baş-ka milletlerin benzer fıkra tiplerinin fıkralarında görülür (Cuha, Hitar Petar, vs.),

4. Nasreddin Hoca fıkralarının motifleri baş-ka milletlerde ünlü bir şahsa bağlanmadan anla-tılan fıkralarda görülür.

Ancak, şu hususu gözden uzak tutmamalı-yız: Nasreddin Hoca fıkralarının hepsi değil, sa-dece küçük bir bölümü yukarıda zikredilen 4 hu-susun içine aldığı fıkralardır. Nasreddin Hoca'nın pek çok fıkrası ise başka yerlerde benzerini bu-lamadığımız ve kendisine ait fıkralardır. A. Wes-selski'nin neşrettiği fıkraların pek çoğunun mo-tifi S. Thompson'ın kataloğunda başlı başına bi-ber numara işgal etmektedir. Bu da göstermek-tedir ki Nasreddin Hoca fıkralarının sahip oldu-ğu motiflerin çoğu başka milletlerce bilinmemek-te veya kullanılmamaktadır. Bilinen ve kullani-lan motifleri ise yayılma teorilerinin tabii bir neticesi olarak kabul etmek gerekir.

NOTLAR:

1) Bkz. Funk and Wagnalls Standart Dicti-onary of Folklore, Mythology and Legend, 3. B.,

1972, s. 1114.

2) Bkz. a.g.e., s. 847-48.

3) Bkz. Türk Ansiklopedisi, c. XI, s. 255.

4) M. Stajnova, «Les personnages de Hi-tar Petar (Pierre le Finaud) et de Nasreddine Hodja dans le litterature populaire Bulgare», Etudes Balkaniques (Sofya), c. 4, 1966, s. 202 (199-206).

5) Bkz. Funk and Wagnalls..., s. 553-54.

6) Bkz. Enciclopedia Italiana, Bertoldo ve G.C. Croce maddeleri.

7) Bkz. M. Karahasan, Nasreddin Hocanın Hikâyeleri, Üsküp, 1956 (?), s. 75.

8) Bkz. H. Ethé, «Ein türkischer Eulenspiegel», Essays und Studien, Berlin, 1872, s. 238-54; H. S. Rehm, Nasreddin der Schelm; Fahrten, Meinungen und Taten des lachenden Philosophen Nasreddin Hodscha, des Türkischen Eulenspiegels, Berlin, 1916; Otto Spies, Hodscha Nasreddin: ein Türkischer Eulenspiegel, Berlin, 1928; İnci Akidil, İst Nasreddin Hodscha «Der Türkischer Eulenspiegel?», Hacettepe Bulletin of Social Sciences and Humanities, c. 2, nr. 1, Haziran 1970, s. 84-92'den ayrı basım.

9) Albert Wesselski, Der Hodscha Nasred-din, 2 c., Wiemar, 1911. Bu eserde 406 fıkra metni verilmiştir.

10) Stith Thompson, Motif-Index of Folk-Literature-6 c., Nasreddin Hoca fıkraları bilhassa «J The Wise and the Foolish-Akıllı ve Aptal» bahsinde yer almaktadır. Örnek motifler için bkz. J 2212.2, 2212.5 J 2212.6, J 2213.6, J 2214.2, J 2214.3, J 2214.4, J 2215.1, J 2215.2, vs.

11) Cihangir Aydın, Hakkari-Çukurca Folkloru, Erzurum, 1973, s. 97. Mezuniyet tezi. Fık-rayı, ortaokul talebesi (1972'de) Ataman köyün-den 1957 doğumlu Adil Güldal anlatmıştır. 98 ve 99. sayfalar da fıkranın 2 varyantı daha vardır.

12) Der Hodscha Nasreddin, c. I, s. 236, nr. 110 ve A. Gölpınarlı, Nasreddin Hoca, İstanbul, 1961, s. 82-83, nr. 196.

13) Motif-Index..., c. IV, s. 209, J 2382.

14) Bkz. K.R.F. Burrill, «Th Nasreddin Hoca Stories: An Early Ottoman Manuscript at the University of Croningen», Archivum Ottomanicum (Mouton), c. II, 1970, s. 14. 49, nr. 2 (s. 7-114).

15) Şükrü Elçin, «Bir Nasreddin Hoca Mecmuası», Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, c. 4, nr. 1, Mart 1972, s. 15, nr. 101 (s. 1-19).

16) Bu fıkranın çeşitli neşirleri için bkz. Der Hodscha Nasreddin I, s. 232, nr. 84; The

DERGİMİZİN EKSİK SAYILARI

1949 yılının Ağustos ayında yayımlanmaya başlayan dergimizin, zamanla bazı sayıları tükenmiştir. Takım siparişlerini karşılamak, koleksiyonu eksik olan okuyucularımızın istedikleri sayıları gönderilebilmek için şimdیه değin 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 49, 52, 53, 55, 56, 57, 61, 64, 67, 69, 70, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 86, 90, 91, 92, 93, 94 ve 95. sayılarımızın ikinci baskılarını yapmış bulunuyoruz.

Halen elimizde mevcut olmayan 5, 6, 12, 30, 34, 65, 71, 72, 74, 140, 164, 166, 168, 170. sayılarımızın da öncelikle ikinci baskılarının yapılması gerekmektedir. Şimdilik ikinci basım için 30 ve 34. sayılarımız basımına verilmiştir. Bir aya kadar bu iki sayı hazır olacaktır. Arkasından da diğer 13 sayımızın ikinci basımlarına geçilecektir. Bunları, tükenen diğer sayılarımızın basımları izleyecektir. Gücümüz ve ömrümüz yettiği sürece bu çabamız devam edecektir. T.F.A.

Nasreddin Hoca Stories, s. 62, nr. 62; Nasreddin Hoca, s. 82, nr. 195; «Bir Nasreddin Hoca Mecmuası», s. 18, nr. 129.

17) Bkz. Motif-Index..., c. IV, s. 219, J 2483. Nasreddin Hoca ile ilgili olan neşir için ise bkz. Der Hodscha Nasreddin I, s. 269, nr. 229.

18) Cuha ile ilgili örnekler için şu kaynaklara bakılabilir: Auguste Mouliéras, Les Fourberies de Si Djaha: Contes Kabyles, 2. B., Paris, 1892 (I. B. Oran, 1891); Bu kitaba yazılan şu incelemeyi de zikretmek faydalıdır: René Basset, Recherches sur Si Djaha et les anecdotes qui lui sont attribuées, s. 1-79; René Basset, «Supplement aux contes Si Djaha», Revue des Traditions populaires, c. XI, 1896, s. 498; Alan Dundes-Tacufik Bradai, «Tales of a Tunisian, Trickster», Southern Folklore Quarterly, c. 27, Aralık 1963, s. 300-15. Mouliéras'daki örnekte, Cuha'nın karısı ip isteyen talebeye üzerine kus serdiğini söyler. Dundes-Bradai'deki örnekte ise şehriye serildiği söylenir. Bu fıkranın çeşitli neşirleri için bkz. Dorothy Lee, «Greek Tales of Nasraddin Hodjas», Folk-Lore, c. 57, nr. 4, Aralık 1946, s. 192 (s. 188-95); Nasreddin Hoca, s. 78, nr. 175; «Bir Nasreddin Hoca Mecmuası», s. 17, nr. 121.

NOKSÂNÎ'NİN «MÜNÂCÂT»I - BİR TÜRKÜNÜN MÂCERÂSÎ

Yazan : Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

Sunî'nin şâirnâmesinden sonra (1) yayınlamakta olduğumuz ve «münâcât» adı ile elimizdeki deftere kayd edilmiş şiirin şâiri Noksânî, 18'inci asrın sonlarında Erzurum'da doğmuş ve Sâdik Dede'nin irşâdî ile uyanmış bir Alevî şâiridir (2). Cahit Öztelli bu şâirin, bâzı mezhep ve tarikat adamları ile sanatçıların isim, mahlâs veya devirlerine ışık tutacak malzeme değeri taşıyan manzumesini elinde bulundurduğunu söylemekte ve hiçbir delile dayanmaksızın Pîr Sultan Abdal'ın muâsırını göstermektedir (3). Münâcât'dan seçtiği:

Pîr Sultan Abdal'ı nuruna katup
Sultan Hatâî'den dest aman tutup
Kul Himmet ile hep sirlara yetüp
Nesimî derisin yüzdüren medet

dörtlülüğüne bakarak: «bundan anlaşılıyor ki Pîr Sultan Hatâî'den elini almış, Kul Himmet sirlara yetmiş; yani dostlukları çok ileri imiş. Pîr Sultan için çok şeyler anlatan bu destanın sahibi onunla çağdaştır, destan yayınlanmamıştır ve benim elimdedir» demektedir (4).

Bilindiği üzere duvaz da yazan Alevî-Bektaşî şâirleri veya şâirnâme sahipleri saygı duydukları kimse'leri kronolojik sıraya bakmaksızın vezin ve kafiye zaruretlerine göre şiirlerinde zikir ederler. Noksânî de bu ananeye uyarak münâcâtını tanzim etmiştir. Cahit Öztelli'nin yukarıda naklettiğimiz insicamsız ifadelerle tefsir ettiği târihi sıra gözettiğimiz dörtlükte Pîr Sultan Abdal'la Noksânî arasında münâsebet kurmağa yarayan bilgi bulmak mümkün değildir. İkinci mısra da «dest aman» şeklinde okunan sözler bizde kine uygun olarak «dest dehman» şeklinde düzeltilmelidir.

Cahit Öztelli'nin aynı şiirden nakli ettiği:
Arefat'a bekleyen Halilürrahman
Sultan Saharlı dertlere derman
Şeyh Hasan ile güzel Şeyh Çoban
Şeyh Ahmet Dede'yi kül' eden medet

(1) Şükrü Elçin, Şâirnâmeler ve Sunî'nin Şâirnâmesi, Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı 1974.

(2) Şükrü Elçin, Noksânî, Türk Folkloru Araştırmaları, Sayı 312, 1975

(3) Cahit Öztelli, Pîr Sultan Abdal, 1971, s. XLI.

(4) Cahit Öztelli, s. XII

dörtlülüğünde de yanlış okumalar vardır (5). Halilürrahman ananeye göre Urfa'da dağ eteğinde ki bir mağarada doğmuştur. Ayrıca «Ayin, re, fe, he» harfleri ile yazılan kelimenin Arefat olmasına imkân yoktur. Bundan ötürü kelime Urfa olacaktır. İkinci mısradaki Saharlı ise Sanamıllı şeklinde okunmalıdır. Dördüncü. mısraın doğrusu şudur:

«Şeyh Ahmed Dede'ye gel eden medet»

Hemen her araştırmacının eserinde görülmesi mümkün bu kabil yanlış okumalar bir yana bırakılsa bile, yazarların değerlendirme işinde sübjektif ve acele hükümlerle keyfi tasarruflardan kaçınmalarının ilmi bir zaruret olduğunu unutmamaları icap eder. Bu hâlin sonradan aynı konuda araştırma yapacakların işlerini güçleştireceğini hesâba katmak lâzımdır (6). Cahit Öztelli'nin başka bir kitabına nakli ettiği:

«Bir han köşesinde kalmışım hasta»

mısraı ile başlayan güzel türkü de beni şaşırtmaktadır (7).

Cahit Öztelli'nin Erzurum'da söylendiğini yazdığı ve bu güne kadar Doğu Anadolu araştırmaları yapan hiçbir yazarın eserinde, hususiyetle Nâbi Belekoğlu'nun büyük emekle vücuda getirdiği kitabında (8) rastlamadığımız türküyü 1938 yılında merhum Râif Yelkenci'nin faydalanmam için verdiği yazmadan lisans tezime almış, 1949 yılında yayınlamıştım (9). Bu türküyü antolojilerine de alanlar vardır (10). Cahit Öztelli'nin «Erzurum'da kadın oyunlarında söylenir» dediği şiirin mâcerâsı bundan ibarettir.

Not: Türk Dil Kurumu yazarları da kaynak göstermeksizin bizim Anadolu Köy Orta Oyunları'ndan ustaca nakillerde bulunmuşlardır. (Bakınız: Tiyatro Terimleri Sözlüğü, 1966).

Noksânî'ye ait şiirin metni aşağıdadır:

(5) Cahit Öztelli, XLI.

(6) Şükrü Elçin, Halk Edebiyatımızda kaynaklar meselesi ve 16'ncı asır ozanı Karaca Oğlan, Atsız Armağanı, 1976, s. 92.

(7) Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, 1972, s. 735.

(8) Nâbi Belekoğlu, Erzurum Türküleri, 1971.

(9) Şükrü Elçin, Kerem ile Aslı Hikâyesi, 1949, s. 85, Şiir no: 71

(10) İlhan Başoğlu, İzahlı Halk Edebiyatı Antolojisi, 1956, s. 116

ARAŞTIRMALARI

8033

Münâcât

Bir mürvetim vardır gerçek erlere
Muhammed Mustafâ Ali'den meded
Hatice Fâtıma candan yarlara
Hasan ile Hüseyin veliden meded

Zeynel Bâkir'dir ezberim virdim
Ca'fer'in hâkpâyına yüzüm sürdüm
Müsâ Kâzım Rızâ'ya mürvete geldim
Şâh Takî bâ Nakî uludan meded

Hasanü'l Askerî şâha varalım
Muhammed Mehdî'nin didârın görelim
Ma'sûm-î Pâklere can baş virelim
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den meded

Şeyh Safî üstâdım gürûh-i nâcî
Sadrüddîn muhibb-i hânedân tâcî
Veysel Karânî'dir derdler ilâcî
Sunar Sultan Hızır doludan meded

Mikâil İsrâîlî râh-ı Hak açar
Azrâil elinden mevî-i can biçer
Delîlî Cebrâil göklere uçar
Nurdan merdübânı yol iden meded

Karber-i Karber idüp bildiren
Düşmüşlerin elin olup kaldıran
Zülfikar ile bed nefsimiz öldüren
Cümle ervâhları kul iden meded

Pîr Sultan Abdal'ı nûrına katup
Sultan Hatâyî'le dest-dehman tutup
Kul Himmet'le her bir sirlara yetüp
Nesimî'nin derisin yüzdüren meded

Koca Seyyid Köse Seyyid pirlere
Nur seyidle seyid'î Mencekilere (Mencik)
Seyyid Sabun'la Baba Mansurlara
Sarı Saltık Kızıl Delî'den meded

Minnet eyleyelim Uryân Hızır'a
Abdal Müsâ Garib Müsâ Hâzır'a
Gözcü Karaca Ahmed nâzıra
Bekleye kar(u) kış toludan meded

Sultan Ali Abbâs âlemin nûr
Köstereken şeyhlerin, onların yârı
Görümüz arzular güzel hûb yârı
Balıran zehirî bal iden meded

Kara Pirvet yardım ider düşküne
Abdülvahhâb yol gösterir şaşkına
Derviş Halîl Derviş Cemâl aşkına
Meranzur çeşmesin göl iden meded

Urfa'da yatan Halilü'r-rahmân
Sultan Samıllı her derde dermân
Sevki Mücerre ile güzel Şeyh Çoban

Şeyh Ahmed Dede'ye gel iden meded

Sultan Melek nikâb çekmiş yüzüne
Kişdim evliyâsın düşdüm izine
Dürük Bâba Kurt Bâba'nın tuzuna
Kavuşalım himmet Allî'den meded

Hızır Abdal ile mermeri atan
Yalıncağ Sefîl'in cârına yeten
Sultan Samud ile birliğe biten
Seyyid Batâl Gazî velî'den meded

Şeyh İbrahim de bir gürbüz erdir
Kara Hacı ile hem sâdik yârdır
Abûzer Gaffâr-ı bir gizli sırdr
Ebâ Müslim ile câ iden meded

Sefil Kemter Er Mustafa Virânî
Kul Yusuf ile Ednâ hem Kul Veli
Kul Siyâhi Kul Hüseyin Şeyhoğlu
Kaygusuz sersem'i gül iden meded

Fuzûlî Niyâzî Devrî Sezâyî
Huzûlî Zaifî Hayretî Dâyi
Eşrefoğlu aşk-ı ummânda Hûda'yı
Aşk ile bâbindan gel iden meded

Hakkı İbrahim'le kılın nidâyı
Kemâlî Ummî'yi Mansur Hüdâyî
Selâ diye dinleyenler sadâyı
Candan dinleyeni dirilden meded

Nîce bin aşkın var(ü) ilâhı (vardır)
Cümlesi bir dilden söyler her gâhî
Günü günü seyr iderler dergâhı
Her taraf cemâlin nûr iden meded

Bu dünyâda gerçek erenler çokdur
Vasfını itmeğe kudretim yoktur
Üçler beşler kırklar yidiler hakdır
Dört kapudan Hakk'a gel iden meded

Niyâzın seksen bin Urum erine
Yetiresin doksan bin Horâsan pîrine
Yüz bin şâh evliyâsının nûrına
Gel bağışla bizi Yaradan meded

Yek nefes ile can binasın kuran
On sekiz bin âlem'in kalbine giren
Çâr anâsı şeş cihetden dem vuran
Lâ mekân ilini yol iden meded

İbtidâ vücudâ Âdem'i kuran
Havvâ ile cennet içre oturan
Töhmât idüp bu dünyaya getiren
Nâcî ile Şit'i yâr iden meded

Ezelî kudret kandilinden nur iden
O zamanda Âdem ile yâr iden
Gürûh-i nâcî kolunda seyr iden

Muhabbet kullarını nür iden meded
Yetmiş iki milleti icâd eyleyen
Her birine bir dil ile söyleyen
Nâci deryâsına girüp boylayan
Halkdan ırak Hakk'a yâr iden meded

Evlüyâyı «Yetmişiki»den seçen
Cisminden vaz-gelüp varından geçen
Gürûh-i nâciye rahmetin saçan
Lahmiko kavlini hür iden meded
Nûh Nebî ile gemiyi çatan
Kimini gark idüp kimine yeten
Mağribden top alup maşrıktan tutan
Âd kavmine hismî yol iden meded

İlyâs ile yedi deryâda yüzen
Yurus ile balık karnında gezen
İsâ'yle balıktan yarasa düzen
Cercîs'i öldürüp dirilden meded

Ya'kub ile ağlayup zâr iden
Halil İbrâhîm'e nârî nur iden
Yusuf'a kuyudan yetüp câr iden
Mısır'a sultan idüp şâd iden meded

İshak Nebî'ye nübüvvet viren
Hızır ile âb-ı hayâta giren
El yesâ'u Zülfikifl ile dem vuran
Münkirler gözünü kör iden meded

İdris Nebî ile hulleyi biçen
Kadı-i haşr olup müşküller seçen
Ma'rifet bağında bülbül tek uçan
Kokusunu gonca gül iden meded

İsmâil'e kurban diye emr olan
Koçu gönderüp şâd idüp gülen
Mûsâ ile bin bir kelâm söyleyen
Dâvûdî âhengli mum iden meded

Eyyûb gibi sabr eyleyüp her derde
Lokman gibi tavaf olup her yerde
İskender Şuay'b Sâlih güherde
Yahyâ ismîn vürüp dirilden meded

Kaf dağından Süleymân'a yol açan
Zekeryâ ile hem özü'nü biçen
Yûşa ile bile cevâhir saçan
Üzeyr ölmüş iken diri iden meded

Muhammed'le hatm-i enbiyâ olup
Yüz yirmi dört bin nebiden gelüp
Nür-i nübüvveti Ali'de bulup
Dü cihân sultânı Veliden meded

Noksânî kulunuz ister keremî
Gönülümzden kaldırım dard(ü) veremî
Tabîb olup yaralarım sararım
Cümle derdlere devâ evlenen meded

Bize gelen KİTAPLAR

● M. Uğur Derman: «TÜRK SANATINDA EBRÜ». Önsöz, Ebrünün tarihçesi, N'çin Türk Ebrüculüğü, Ebrü ne demektir, Ebrüculukta kullanılan malzeme, Ebrünün yapılması, Tarihimizde Ebrüculuk ve tertibi risâle-i ebrî, Tarihimizde Ebrücular, Zamanımızdaki Ebrüculuk ve Ebrücular, Ebrü kâğıdının kullanıldığı yerler, İndeks, Bibliyografya, Turkish marbled paper (İngilizce özet). Akbank'ın bir kültür hizmeti. Ak Yayınları Türk Süsleme Sanatları Serisi: 5. Eserde altmışa yakın Ebrü ile ilgili renkli fotoğraf yer almıştır. Kitap, 28X23 cm boyunda, ciltli, 64 sayfa, 100 lira (İstanbul, 1977).

● Hayrettin İvgin: «HALK EDEBİYATI». Yaygın Yüksek öğretim Kurumu Eğitim Enstitüleri, Türkçe Bölümü, Sınıf III için hazırlanmıştır. Eserin ana bölümleri: Folklor ve Halk Edebiyatı, Halk Edebiyatının kaynakları, Türk Halk Şiiri, Halk Hikâyeleri ve Masallar, Anonim (Ortak) Halk Edebiyatı, Halk Hikâyeleri ve Halk Fıkraları, Seyirlik Halk Oyunları, Halk Tiyatrosu ve Genel kaynakça'dan oluşmaktadır. Eser, 28X20 cm boyunda, 90 sayfa, para ile satılmaz (Ankara, 1977).

● F.H.A. Ubucini-Ayda düz: «1855'DE TÜRKİYE». Cilt: 1. Eserin başında yazarın kısa biyografisi yer almıştır. 19. Yüzyılın ortalarında Türkiye'ye gelen yazar Osmanlı Devleti'nin çeşitli yönlerine değinmektedir. Türklerin sosyal hayatı ve kadın hukuku üzerinde durmaktadır. Tercüman 1001 Temel Eser, No. 98. Kitap, 19,5X13 cm. boyunda, 160 sayfa, 10 lira (İstanbul, 1977).

● F.H.A. Ubucini - Ayda Düz: «1855'DE TÜRKİYE». Cilt: 2. Bu cilt ilk cildin devamı olup, Osmanlılarda askerlik, Adliye, Din, Kadınlara ait fıkralar, Selâmlık, Türk evleri, giyim, yemekler, Ailede çocuk, Aile hayatı, Sünnet ve çocukların okula başlamaları, Köleler, Türklerin ev dışındaki hayatları, Oyunlar, eğlenceler, Temaşa, Kahvehaneler, Ramazan, Gezgin çalgıcılar, Nasreddin Hoca fıkraları, Karagöz, Âdetler, Tüccar mefhumu, Küçük Sanatkarlar, İstidatlar, Sandalçılar, Türk misafirperverliği, Harem, Sayfiyeler ele alınmaktadır. Tercüman 1001 Temel Eser. Kitap, 19,5 X 13 Cm. boyunda, 150 sayfa, 10 lira (İstanbul, 1977)

İncelemeler :

TÜRKMENLERDE GİYİM GELENEKLERİ

Yazan : Sabiha TANSUĞ

Türkmenlerde giyim ve baş süslemeleri, gelenek ve inançlara göre hazırlanır. Örneğin Türkmen gelininin tüm giyim parçaları birer anlam taşır.

Burada açıklayacağım, Ege bölgesi Türkmen köylerinden topladığım bilgilerdir:

Bu köylerin adlarını sıralıyorum:

1) Bergama'nın Kozak Yaylası bölgesinde Merkez Kapıkaya köyü, Demircidere köyü. 2) Ödemiş çevresinde Kayaköy. 3) Muğla bölgesinde Günlüce köyü. 4) İzmir bölgesinde Uzundere köyü, Bâdemler köyü. 5) Bodrum bölgesinde Kumköy. 6) Milâs bölgesinde Koruköy, Çomakdağ'ın Kızılağaç köyü.

Adı geçen bölgelerde, günümüze dek devam etmiş geleneksel giyim parçaları şunlardır:

1) GIYSİLER:

a) **Könçek:** Ayağa giyilen bir tip şalvardır. «Könçek» in üst kısmı «bikini» şeklindedir. Kalça altına ince uçurla tutturulur. «Könçek»e bâzı yerlerde «ayaklık» da derler. Beyaz pamuklu veya ince yün karışımı dokumadan yapılır. «Könçek» in her iki paçası yanlarına işlemeli birer «paçalık» oturtulur (aplike olunur).

Her kız, çeyizine 20 ilâ 30 çift «paçalık» hazırlar. Ömürü boyunca da, yeni «könçekler» dikdikçe, hazır «paçalık»larını «könçek» paçalarına oturtur (aplike eder).

İşli «paçalık»ları gelinler ve evli kadınlar giyerler. Ve «paçalık»larda çok çeşitli işlemecilik örnekleri görülür.

b) **Göğnek:** Sarı ve beyaz renk el dokuması bezdendir. Ön kısmının orta yerine dikey şekilde, gömleğin belinden etek ucuna kadar uzunlukta tek bir parça işleme tıpkı «paçalık» gibi dikilir.

«Göğnek», «paçalık» işlemeleri üstüne kadar iner. Etek uçları kenarları, kol ağızları, yaka kenarları da işlidir.

c) **Göğüsük:** Kadının göğüslerini «göğüsük» kapar. Bu giyim parçası genellikle yeşil ve kırmızı renklerden hazırlanır. Dört ucundan, bağcıklarla arkaya bağlanır.

d) **Deyre:** Bu giyim parçası, bildiğimiz «üç etek»in özel süslenmiş bir tipidir. Genellikle «kutnu», «altı parmak», «çitari», «yılan dili» diye adlandırılan kumaşlardan olur.

Deyre, ilk kez bel bağlarında görülür. Ve

gelin, geleneklere göre bu giysiyi yedi gün üzerinden çıkarmaz.

Giysinin arka etek kenarları ve ön parçalarının iki uçları, sarı ve mavi bezlerle «kertme» adı verilen bir teknikle süslenmiştir.

Arka etek ucunda ve iki yanında, stilize edilmiş şekilde üç ayrı yılan ve üçken desenleri vardır. Aynı «kertme» işçiliğinde yeşil ve kırmızı çuha parçaları da kullanılır.

«Deyre»nin iç astarı, Kozak bölgesine sâhidir.

Genç kızlar, evleninceye kadar, genellikle mor çitariden sâde bir üç etek giysi giyerler.

e) **Dizge:** Kalçanın arka ortasına, üçken biçiminde, paralarla ve boncuklarla süslü; «dizge» denilen bir kıçlık takılır.

«Dizge»nin üzeri madeni paralarla kaplıdır. Uçlarından, boncuklar ve püsküllerle tutturulmuş paralar sallanır.

f) **Ön gerge:** Öne konan önlüğe «ön gerge» adı verilir. «Ön gerge»nin zemini kırmızı yünden ej dokumasıdır. Mavi kumaşla veya çuha ile «kertmeli» işlemecilik yapılmıştır bu giyim parçasının üzerine.

Mavi «kertme»lerin üzerine sedef düğmeler dikildiği gibi, beyaz boncuklar veya parlak pullar da konulabilir. Bu önlüğe «kertmeli önlük» de denilir.

g) **Bel bağı:** Bu giyim parçasını «önlük bağı» diye de adlandırlar.

iki metre kadar uzunlukdaki ve iki parmak

kadar genişlikteki «bel bağı»nın her iki ucu, rengârenk püsküllerle; mavi, yeşil, kırmızı renklerde halka boncuklarla bezenmiştir.

«Ön gerge», «bel bağı»na tutturulur. Beli saran «bel bağı»nın her iki püsküllü ucu, arkada, «dizge»nin iki yanından (belin her iki yanından) aşağı doğru sallanır.

Güzel yürüyen bir kadın, «bel bağı» püskülünün ahenkli sallanışını, yürürken, gölgesinden izlemiştir.

h) **Çorap:** Genellikle Türkmenlerde, çorap beyaz yündendir; altı şişe örülmüştür. Üzerine, renkli yünlerle geleneksel motifler işlenmiştir.

i) **Çizme:** Gelin çizmesi sarı deriden yapılır. Çizmenin altında nalçalar, topuğunun altında (yarım daire şeklinde) bir demir vardır.

Gelin çizmelerinin ağzı, yeşil veya kırmızı çuha veya bez veya tel ile süslenir.

Ev içinde, sarı «çedik» giyilir.

j) **Fermene:** Buna «kesik yelek» de denir. «Deyre»nin üstüne, gelin, bu kısa yeleği giyer.

Eskiden, «fermene», çuhadan veya yün dokumadan yapılmış. Sonraları, kadife kullanılmıştır.

«Fermene»nin göğüs üstünde, iki gümüş takı vardır. Bunlara «ilik» denilir. Bu gümüş takılar, «fermene»nin önünü ilikler.

k) **Göğüs takıları:** Kırmızı kordela ile takılan bir adet altın («kıstı») vardır. Çam ağacı şeklinde, tahtadan yapılmış parçalarla süslü, göğüs takıları vardır. Kuru karanfiller dizilmiş takılar vardır. Akşam sefası tohumlarından zeytin çekirdeklerinden, «boy boy» boncuğu adı verilen bir bitkiden takılar vardır.

Bütün bu takılar üst üste takılırlar.

l) **Kemer:** Önde, iki yuvarlak madeni tokalı kemer gelenekselidir. Bu tokalar gümüşten, altın yaldızlı bakırdan, pirinçten de olabilir.

Kemerin kendisi deriden, çuhadan, kilimden, halıdan olabilir. Üzeri, genellikle yuvarlak gümüş kakmalarla süslüdür.

Bu kemer, geline, babası tarafından nasihatla takılır. Türkmen babası, kemerini takarken kızına şöyle konuşur: «Sana ilk ve son nasihatim olsun. Gittiğin yerde elini, belini, dilini sıkı tut.» Bu sözleri söyledikten sonra, baba, kemeiri kızının beline tokalar.

m) **Soy kuşağı:** Bu kuşak, deniz kabuklarıyla yapılır. Adı geçen deniz kabuklarına «çılıkak», «gözeme boncuğu», «tazi boncuğu» gibi adlar

verilir.

Kemer üzerindeki yuvarlak ve çiçeğe benzeyen motiflere «top» denilmektedir. «Top»lar üç, beş, yedi adet olarak sıralanır kemerin üzerine.

«Çılıkak»lar, mavi ve kırmızı yün ipliğiyle, mavi ve sarı çuha parçaları üzerine dikilir. Arada, küçük mavi boncuklar da göze çarpar.

«Soy kuşağı», gelinin ilk kadınlık gününde takılır, gelinin tam karnı üzerine getirilir.

Gelin, «soy kuşağı»ni, geleneklere göre kırk gün üzerinde taşır. Bir yıl sürece de, «soy kuşağı»ni düğün ve bayramlarda kullanır. Sonra, sandığına kor saklar, çünkü soyun gelecek gelini de aynı «soy kuşağı»ni kullanacaktır.

n) **Çuhalı gelin cüppesi:** Gelin, at üzerinde koca evine giderken, «çuhalı gelin cüppesi»ni giyer.

Bu giyim parçası kırmızı çuhadan yapılmış olup, yeşil çuhadan şeritlerle süslüdür. «Gelin cüppesi», bâzen, bir köyde tekdir. Köyün gelinleri, hep aynı «çuhalı gelin cüppesi»ni giyerler o zaman.

İnançlara göre, kızıl hastalığına tutulmuş bebelerin üzerine «çuhalı gelin cüppesi» örtülürse, o bebe iyi olacaktır.

Kadifeden yapılmış dahi olsa, bu cüppeye yine «çuhalı gelin cüppesi» adı veriliyor.

2) BAŞLIKLAR:

a) **Terlik:** Bu başlık parçası, bildiğimiz «takke»dir. Ve kızlarla kadınların «terlik» süslemelerinde farklı vardır.

Kız «terlik»lerinin önleri gümüş paralarla bezenmiştir. «Terlik»in üzerine, sâdece bir abanı örtü bağlanmıştır. Alna ise mor, beyaz çeki çekilmiştir.

b) **Kepez başlık:** «Kepez baş» diye de anılan bu giyim parçası, gelinin, baba evinden koca evine giderken giydiği gayetle özel bir başlıktır.

«Kepez baş», erkek ailesi tarafından hazırlanıp tüm gelin giysileriyle beraber «kına gecesi» ve siniler üzerinde gelin evine gelinin arkadaşları kızlar ve yengeler tarafından törenle götürülür.

Bu başlığın kuruluşu şöyledir.

Kozak Yaylası'nda gelinin başına bakır sahan oturtulur. Üzerine «ak duvak» konulur. Bu duvak, gelinin iffetini temsil eder.

ARAŞTIRMALARI

Daha sonra yüze örtülen pullu «al duvak» ise, gelinliği temsil eder.

Arkaya atılan «yeşil duvak», nikâhı ve gelinin soyluluğunu belirtir.

Sonra, diğer bütün renkler gelinin baş çevresine bağlanır; bunlar aşağı doğru bırakılır. Yedi renk ve gök kuşağının tüm renkleri böylece tamamlanır.

Daha sonra «allı yağlık»la sıkılan baş çevresi, dikey şekilde takılan tavus kuşu tüyleri, çiçekler, «titrekler»le donatılır. Gelinin yüzü «al duvak»la örtülmüştür.

«Kepez baş»ın parçaları olan duvaklar ve süslemeler, ömrü boyunca evli kadın tarafından saklanacaktır. Hattâ bu parçalardan biri olan «al duvak», uğur getirsin diye duvara asılı tutulur uzun süre.

c) **Kadınlık başlığı:** İlk kadınlık gününde, gelinin «başı bağlanır».

Bu törende geline ilk, «altın koşarlı terliği» giydirilir.

Gelin «terliği»nin ön kısmına sıra sıra altınlar dizilmiştir. Bu altınlara «koşar altını» adı verilir.

«Koşar» sıraları, varlığa göre çoğalır. Her hâlde, «altın koşarlı terlik»i geline erkek ailesi «baş bağlama töreni» sırası hediye eder.

«Baş bağlama», kadınlar arası özel bir törendir.

İlk, geline, «altın koşarlı terliği» giydirilir bu törende. Sonra, «iç yırtması» takılır. Sonra, «keten kulağı» denilen baş örtüsü bağlanır.

«Keten kulağı», özel şekilde kesilmiş bir baş örtüsüdür. Üçken biçimindedir. Arkaya gelen üçkeni üzerine, «düzüm» denilen gümüş paralar konulmuştur. Örneğin Kozak Yaylası'nda, üçkenin kenarları mavi ve kırmızı kermeli çuha parçalarıyla, püsküllerle, boncuklarla, pullarla süslenmiştir.

«Keten kulağı» başa bağlanır. Üzerine «allı alın çekisi» çekilir. Üzerine üçkenli gümüş «alın-takısı» iliştilir.

Ayrıca, mädenden yapılmış bir başka takı daha vardır; buna «tomaka» denilir.

«Tomaka», gelinin yanak çevresini sıkıca çevreleyip kancaları yardımıyla allı yağlığa kancalanır. «Tomaka»nın gelini yıldırım çarpmasından koruyacağına inanılır. Bu baş takısı her

Türkmen kadınının günlük hayatında bile kullanılabileceği bir süslemedir.

«Tomaka»nın bezden, düğmeden ve boncuklardan hazırlanana «ilmeçeri» denilmektedir.

SONUÇ:

Giyimle ilgili bu bilgileri, köy köy gezerek bizzat köy kadınlarından topladım. Köy kadınlarıyla uzun uzun konuşarak, onların geleneksel giyimlerini öğrenebildim.

Fotoğraflar çektim. Giyim malzemelerini derledim. Ve araştırmam sırasında öğrendim ki, bir çok eski giyim parçalarını artık ele geçirmem imkânsızdır. Çünkü çok eski parçalar kaybolup gitmiştir. Ölen Türkmen kadınları, inançlara göre ve ne yaşta olurlarsa olsunlar, tıpkı bir gelin gibi özenle giydirilerek gömülürler.

Türkmenlerde giyim ve süslenme malzemeleri, geleneksel inançlara dayanmaktadır. Ve doğumdan ölüncüye kadar, aynı malzeme, gündelik yaşantının bir parçası sayılmaktadır.

Zâten bu nedenden ki, Türkmen giyim parçalarını bulmak ve sağlamak son derece zordur. Örneğin, tek bir giyim parçasını elde etmek uğruna Kozak Yaylası'na beş kez çıkma zorunda kaldığımı bilirim.

Bir çok neneden, «keten kulağı»ni, «seyre» sini, «alın çekileri»ni, gelin «göğnekleri»ni, «köñçekleri»ni yalvararak almışım. Bu naneleri, «tarih için çalıştığımı» ikna etmişimdir. Bütün bu eşyayı bir müzeye yerleştireceğime; gelecek kuşaklara bırakacağıma söz vermişimdir. Ve sonraki yıllar öğrenmişimdir ki, bu nanelerden ölenler olmuştur. Ve «keten kulaksız», «deyresiz» gömülmüşlerdir bu parçaları bana verdikleri için.

Bu nedenle, topladığım giyim malzemeleri bir gün bir müzede tekrar halkıma ve tüm dünya insanlarına sunulacaktır.

Not: Metni yukarıda yazılı 1972 yılında İstanbul'da toplanan «1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi»ndeki konuşmam sırasında 38 adet 6X6 eb'adında; 6 adet 35 mm. eb'adında renkli diya-pozitif gösterilmiştir. Bütün bu diyalılar, mahallinde ve köylüler üzerinde çekilmiş giyim parçalarını belirtmektedir.

HALK ŞİİRİMİZDE GÜVERCİN

Yazan : Ali Esat BOZYİĞİT

Motif olarak kuşlar, Halk Şiirimizde çok kullanılır. Efsanevi Hümâ Kuşu, Tutı ya da Dudu Kuşu, Leylek, Kumru, Turna, Kırılgaç, Keklik vs. bunların başında gelir. Bülbülün ise ayrı bir yeri vardır. Bülbül, gerek yalın olarak, gerekse gül ile olan macerası ile ciltler dolduracak kadar çok işlenmiştir bu şiirlerde. Geçen bir yazımda Keklik'ten söz etmiştik (Sayı 280). Bu kez Güvercin'den örnekler vermeye çalışacağım.

Kutsal bir kuş olarak bilinen Güvercin'e din kitaplarından ilk olarak Tevrat'da rastlanır. Nuh Peygamber, tufanın dinip dinmediğini anlamak için gemisinden bir Güvercin uçurur. Bir müddet sonra bu Güvercin, ağzında suların çekildiğini gösteren bir zeytin dalı ile gemiye döner. Bu haber üzerine gemi, Ararat Dağına yanaşır ve içindekiler karaya çıkarak yeryüzünde görülen her türlü canlıların çoğalmasını sağlar.

Hıristiyanlıkta, insanlara kardeşçe yaşama duygusunu, barışı, gönül sevincini götüren ve cennette mutluluğu, sevgiyi taşıyan yine kutsal bir kuş olarak bilinir ve sevilir. Büyük sportif yarışmalarda havaya uçurulan Güvercinler bu inanışın en güzel örneklerindedir.

İslâm dinindeki inanışa göre de her türlü günâhtan uzak, suçsuz bir kuştur. Ölen suçsuz insanların ruhu Güvercin kılığında girerek yeryüzünde uçar. Kısas-ı Enbiya'da, Hazret-i Muhammed'in İslâm dinini yaymaya başladığı sıralarda saklandığı Hira Dağı mağarasında örümceklerin ördüğü ağ üzerinde bir çift Güvercinin yuva yaparak Peygamberi gizlediği anlatılır. Yine bir diğer inanışa göre de Güvercin, Hazret-i Muhammed'e duyduğu saygıdan dolayı Kâbe'nin üzerine konmaz ve onun üzerinde uçamaz.

Bunlara dayanarak İslâm ülkelerinde özellikle Osmanlılarda Güvercinler için cami, mesjid, medrese ve büyük yapı çatılarında, kalelerde, surlarda küçük hücreler yapılırdı.

Anadolu'nun çoğu yerinde olduğu gibi İstanbul'da da, örneğin Yeni Cami avlusunda, Süleymaniye'de, Eyüp Sultan'da ve daha birçok tarihî yapı önünde bol bol rastlanan Güvercinler'i Ahmet Haşim bir yazısında ne güzel tanımlıyor :

«... Çini gibi, Şark mimarisinin tamamlayıcısı olan Güvercinler, gökyüzünün her köşesinden üşüşerek kubbe ve minare olan yerlerde küme halinde toplanırlar. Sinan'ın en hakiki hay-

ranları, şadırvanlar etrafında, fıskiye serpintilen ve su alâimsemaları içinde oynayan bu lâcivert kanatlıdır.....»

Yeryüzünde 80'e yakın türü vardır. Ak Güvercin dışında diğerlerinin göğsü yanar döner benekli, siyah beyaz karışımı gülcüğü veya esmer tülüdür. Gaga düz, zayıf, biraz yumuşak dip kısmı etlidir. Bir özellikleri de yuvalarına sadık olmalarıdır. Ne kadar uzağa giderlerse gitsinler yine yuvalarına dönerler. Bu özelliklerinden yararlanılarak insanlar onu askerlikte haberleşme aracı olarak kullanmışlardır. Çabuk üreler ve kendilerine göre bir aile düzenleri vardır.

Tasavvufta ise manevî olarak gönül ve sır taşıyıcısı olarak tanınır. Makâmdan makama sır, gönülden gönüle haber taşır. Hemen her dervişin ruhu, uyku sırasında Güvercin kılığında girer. Bütün manevî makamları, gök katlarını, cennet ülkelerini dolaşır. Ruhlara gerekli mânâ ışığını getirir. Tanrı'nın sevgili kullarına haber ve rızık taşır. Hızır ve derviş gibi değişik biçimlere bürünür.

13. yy'da yaşamış olan Bektaşiliğin piri Hacı Bektaş-ı Veli de, bir efsaneye göre keramet göstermiş ve güvercin olup çıkmış. Kendisinden sonra yetişen hemen bütün Bektaşî şairleri Pirlarinin bu mucizatına şiirlerinde, nefeslerinde yer vermişlerdir. Bu şiirlerde Hacı Bektaş'ın güvercin donuna girip yaptığı işler anlatılır ve övülür. Don kelimesi burada şekil, kıyafet, elbise anlamında kullanılmakta :

Ali geldim adam oldu bahane
Güvercin donunda kondum cihane
Abdal Musa oldum geldim zamane
Arif anlar bizi nice sırdanz.

ABDAL MUSA (14. yy)

Güvercin donunda girmiş oturur
Zemheride gonca güller bitirür
Güzel Şah'im hayırlısını getirür
Yetiş Allah, Yâ Muhammed, Yâ Ali.

Güvercin donunda dalına konsam
Arayup eksigim özümde bulsam
Çevrilip yolunda kurbanım olsam
Yetiş Allah, Yâ Muhammed, Yâ Ali.

PİR SULTAN ABDAL (16 yy)

Güvercin donunda çıkıp oturan
Hak, der, yalvarırım Hacı Bektaş'a
Zemheride dost elmasın yetüren

ARAŞTIRMALARI

8039

Hak, der, yalvarırım Hacı Bektaş'a.

SEYYİTYAROĞLU (17. yy)

Güvercin donunda pervaz eyledi
Rum erleri gelip niyaz eyledi
Tevallâ sırrına ağaz eyledi
Hünkâr Hacı Bektaş Veli Pirimiz.

HİLMİ (19. yy.)

YUNUS EMRE'de hakiki anlamıyla Güvercin sözcüğüne ancak bir yerde rastlayabildik. Yolu üzerinde rast geldiği bir ağaç ile konuşurken diyor ki :

Gider idim yollar sıra
Yavlak uzamış bir ağaç
Böyle lâtif, böyle şirin
Gördüm aydûr birkaç sır aç.
Ağaç kırır devran döner,
Kuş budağa bir kez konar,
Dahi sana kuş konmamış,
Ne Güvercin, ne hod Durac (1).

KAYGUSUZ ABDAL, baharı anlatan bir şiirinde bahsediyor Güvercin çiftinden :

Erişti bâdı nevrüz güls'tâne
Gülistan vakti yetti kim uyâne
Temâmet yeryüzü cünbişe geldi
Behište benzedi devr-i zemâne

Güvercin çifti ile öte geldi
Dudak dudağa verdi cânı cânâ

Bu kuş, doğayı en güzel yönleriyle dile getiren KARACAOĞLAN'ın da gözünden kaçmamış. Diğer güzel hayvanların özelliklerine benzeyen ve ayrıca Güvercin gibi edalı yürüyen, onun gibi güzel duruşlu bir yâr istiyor Mevlâsından. İşte bir KOŞMA'sı :

Kadir Mevlâm budur senden dileğim
Şöyle bir güzel ver gönüm eğleyim
Ellere verirken berim ne suçum
Birün de bana ver gönüm eğleyim.

Güvercin topuklu hem ince belli
Gerdanı bir karış püskürme benli
Hemen Koroğlu'nun Ayvaz'ı dengi
Bana bir suna ver gönüm eğleyim.

Güvercin duruşlu, keklik sekışli
Kıl ördek boyunlu, cevrân bakışlı
Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı
Şöyle bir güzel ver gönüm eğleyim.
KARACAOĞLAN der ki yüzü bembeyaz
Durayım d'vana, edeyim niyaz

Almadan kırmızı, elmastan beyaz
Şöyle bir güzel ver gönüm eğleyim.

19. yy'da yaşamış olan MESLEKİ de zevk sahibi bir adam. O da KARACAOĞLAN gibi aynı özelliklerde olan bir sevgiliyi arzu ediyor :
Kadir Mevlâm senden bir dileğim var
Ver bana bir yavru, gönüm eğlensin
Ellere vermişsin, nedir günâhım?

Ver bana bir yavru, gönüm eğlensin.
Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı
Güvercin topuklu, keklik sekışli,
Yavrusunu aldırılmış şahin bakışlı
Ver bana bir yavru, gönüm eğlensin.

Güvercinler yuvalarını hafif şeylerden yaparlar. Evcil Güvercin yetiştirmek ve beslemek için ise özel olarak hazırlanmış küçük evcıklar yapılır. Bunlara Güvercinlik denir. Bu terim, askerlikte de kullanılıyor ve kalelerdeki küçük gözcü kulelerine de aynı adı veriliyor. Bundan başka, eski piyade kayıklarının kıçında, öte beri koymaya mahsus küçük kamara veya anbar şeklindeki dolaba da Güvercinlik denilmiştir.

Yine KARACAOĞLAN'dan bir SEMAİ :

Bire âfet, sürdür atın
Geçer çağın, demedim mi
Harâmî olmuş gözlerin
Yollar keser demedim mi.
Yıkılıp bağ ile bostan
Ne umarsın bu nefisten
Hümâ gini şol kafesten
Bir gün uçar, demedim mi.

Yürü hey kaşları kalem
Sağ olursam seni bulam
Güvercinliktir bu âlem
Konan göçer, demedim mi?

Eti çok lezzetlidir. Gübresi de çiçek ve sebzeler için faydalıdır. «Etimi yiyen doymasın...uma basan onmasın» diyen Güvercin için 18. yy Şairlerinden SAVNİ, İlaçlar Destanı'nda hastalara sunları öğütüyor. Kullanmak isteyenlerin Allah yardımcısı olsun!

Sesini açmaya Güvercin ...u
Baş ağrısına da tokmakla oku
Mayası oldunsa bir bayır turbu
Yahut ki falandan filan edelim.

Tüpleri kalın ve sık, kanatları sıvri ve geniş olduğu için hızlı uçarlar. Saatte 100 Km. hızla 15 saat devamlı uçabilenleri de var. Ayrıca bu kuşlar havada uçarken takla atmalarıyla da mes-

(1) Yavlak : çok, fazla; hod : Kendi; Durac : Turaç kuşu, Kekliğe benzer bir kuş.

hurdurlar. Bu özellikleri KARACAOĞLAN'ın bir TÜRKÜ'sünde geçiyor :

Evlcrinin önu bakla
Çift güvercin atar takla
Al keynunda beni sakla
Sabahınan tan'a karşı.

.....
Bu sözler, Adana dolaylarından derlenmiş bir TÜRKÜ'de de yer alıyor :

Evlcrinin önu bakla
Güvercinler döner takla
Al beni yanında sakla

Amman amman (aman) dayanamam
Seher vakti uyanamam
El kızısın güvenemem.
Ve Kırım'dan derlenmiş sevilen bir TÜRKÜ:
Evlcrin önu pakla
Güvercinler vurur takla
Al meni koyrunuda sakla
Ninne de yavrum ninne

Manilerimizden de örnekler vererek bu yazıya son verelim :

Güvercinim havada
Yavruları yuvada
Kızlar kahve kavurur
Çingiraklı tavada

Ak güvercin olaydım
Cadde yola konaydım
G'dip gelen yolcudan
Ben yarımı soraydım

Güvercin miler kurban
Ağzından dilen kurban
Yardan bir mektup aldım
Okuyan dilen kurban.

Güvercin havadedir
El yetmez yuvadadır

Bir elim yar koynunda
Bir elim duadadır

Güvercin vurdum kalkmaz
Kanı kurumuş akmaz
Küçükten bir yar sevdim
Şimdi yüzüme bakmaz

Güvercin bıçakladım
Kanadın saçakladım
Yarı koynumda sardım
Yastığı kucakladım

İndim derede durdum
Çifte güvercin vurdum
Güzellerin içinde

Esmer yarım ninne
Ninne ninne.

.....
Ankara'nın tanınmış oyun havası : MISKET.

Onda da var Güvercin :

Güvercin uçuverdi
Kanadın açiverdi
Elin oğlu değil mi
Sevdi de kaçiverdi

A benim aslan yârim
Dağlara yaslan yârim
Dağlar cefa götürmez
Sinema yaslan yârim

Güvercinim uyur mu
Çağırsam uyanır mı
Misket orda ben burda
Buna can dayanır mı

A benim hacı yârim
Başımın tâci yarım
Eller bana acımaz
Sen bari acı yârim.

Bir çapkına vuruldum

Güvercini vurdular
Kanadını kırdılar
Kız beni seviyordu
Ona tuzak kurdular

Güvercin vurdum uçtu
Vardı bahçeye düştü
Küçükken sevdiğim kız
Şimdi yanımdan geçti

Güvercin'm düz beyaz
Ayrı düştük biz bu yaz
Hediyeğini istemem
Mektubunu sıkça yaz.

Basılmayan yazılar
İstenince geri gönderilir

Dizgi ve baskı :
YÖRÜK MATBAASI
İstanbul

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Yıllık abonesi : 60,
altı aylık abonesi : 30
liradır.
Yurt dışı senelik abone :
\$ 8, £ 4, DM. 18

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul, Tel. : 22 49 74

Kitaplar Arasında :

«ANADOLU FOLKLORUNDA ÖLÜM»

Yazan : Aydan ARSLAN

«Anadolu Folklorunda Ölüm», değerli bilim adamlarımızdan Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in eseridir.

Dr. Sedat Veyis Örnek 1931 yılında Sivas'ın Zaza kazasında doğmuştur. Ankara İlahiyat Fakültesi mezunudur. Bugüne kadar «Etnoloji Sözlüğü», «100 Soruda İlkelerde, Din, Büyü, Sanat, Efsane», «Sivas çevresinde hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili batıl inançların ve büyüsel işlemlerin etnolojik tetkiki» eserlerini yazmıştır.

Değerli bilim adamı Sedat Veyis Örnek «Anadolu Folklorunda Ölüm» adlı eserinde insan hayatının üç önemli geçisi olduğunu, bunlardan birinin doğum, ikincisinin evlenme, üçüncüsünün de ölüm olduğunu belirtmiştir. Bu üç önemli geçiş devresinde bir sürü âdet, âyin, dini tören, dinsel ve büyüsel işlemler kümelenmekte, söz konusu geçişleri yönetmektedir.

Bunların hepsinin amacı insanın yeni durumunu kutlamak ve kutsamak, aynı zamanda onu «geçiş» süresinde yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır.

Böylece «geçiş» dönemlerinde kümelenen gelenekler ve törenler, araştırılan coğrafi bölge ya da kentlerin daha küçük toplumsal üniteleri ile folklorunun ana bölümlerinden birini oluşturmaktadır.

Burada yazar soyut konuları ele almıştır. Eserdeki monografik araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Ölüm öncesi, ölüm sırası ve de ölüm sonrası.

Birinci bölümde, hayvanlarla ev, ev eşyası ve yiyecekler; meteorolojik, kozmik olaylar ki, düşlerle; hastalardaki fizyolojik, psikolojik değişmeler, gömme sırasında kullanılan araç-gereçlerle ilgili ölümü düşündüren ön belirtiler açıklanmıştır.

İkinci bölümde, ölüm olayının duyurulmasına, ölüm sırasında yapılan işlere; ölünün gömülme hazırlanışına ve ruhla ilgili tasarımlara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, mezarlıklar, ölünün geride bıraktığı giysileri, kişisel eşyası, ölünün anıldığı günler, yas, ölü yemeği ve başsağlığı ele alınmış, ölümle ilgili atasözleri, deyimler, ilençler, destanlar ve ağıtlardan örnekler verilmiştir.

Yazar, eserinde ölüm çevresinde toplanan bir takım âdet ve inanmaların evrenselliğini de belirtmiştir. Öte yandan İslâm dininin ölümle ilişkin âdet, inanma ve işlemler karşısındaki tu-

tum ve davranışının saptanmasına; gelenekselle dinsel kurallar arasındaki sürtüşme ve çelişkilere gösterilmesine de önem verilmiştir.

Ayrıca eserde öne sürülen fikirlerin hepsi örneklerle isbatlanmıştır. Örneğin, ölenin gözlerinin niçin kapatıldığı, her şehire göre değişik inanmalara dayanılarak saptanmıştır.

Gözüne toprak kaçmasını diye (Lalahan, Nalihan, Ankara); Bu dünyada gözü kalmasını diye (Derekişla, Çubuk); gözü arkada kalmasını diye (Sivas, Kevenli, Kastamonu); mezara gözü açık gitmesini diye (Durağan); çirkin ve korkunç gözükmemesini diye (Hopa, Rize, Çankırı); içine şeytan girmesini diye (Erzurum, Çubuk); ardından birini götürmesini diye (Çorum).

Ayrıca Almanya'da da «Ölü birini gözlüyor» denir ve aile üyelerinden birinin hemen öleceği yorumlanır.

Bundan başka ölenin tabutla gömülmemesi şu sebeplere dayandırılmaktadır:

1) Hristiyan âdetidir diye (Kırşehir); 2) Tabut kurtlanır diye (Merzifon); 3) Toprakta ol-duk, toprağa yatmamız gerek diye (Balören, Çankırı).

Örneklerle de görüldüğü gibi yazar her şeyi açıkça kanıtlamıştır.

Eser, insanlık âleminin çok önemli meselelerinden ölümün ve ölümü haber veren işaretleri, ölümden sonrasını aydınlatma yüzünden açıklayıcı niteliktedir.

Eser kolay anlaşılır bir dille yazılmıştır. Çünkü halkın âdetlerini, ölüm hakkındaki düşüncelerini yansıtmıştır. Aslında burada yazılanları herkes az çok bilmektedir. Çünkü ölüm birgün her canlının başına gelecektir.

Kitap önemi derecesinde bilim adamları ve yazarlar tarafından ele alınmamıştır. Fakat hazırlanırken Dr. Lütfü Doğan, M. Kırcı, Prof. Dr. M. Zender, Dr. E. Eickhaft ve Dr. M. And, Veyis Örnek'e yardımcı olmuşlardır.

Eser, insan hayatının üç önemli döneminden biri olan ölümü ve onun çevresinde toplanan âdet ve töreleri ele almıştır.

«Anadolu Folklorunda ölüm», halkımızın yüzyıllardan beri inanç ve geleneklerini bir araya getiren büyük ve konusunda yayınlanan tek eserdir.

Dr. S. Veyis Örnek, Anadolu Folklorunda Ölüm, Ankara Üniv. DTCF, Ankara, 1971.

1977 de Türkiye Çapında Yapılan :

LİSELERARASI HALK OYUNLARI YARIŞMALARI

Yazan : İhsan HİNÇER

Milliyet Gazetesi'nin Türkiye çapında düzenlediği 1977 yılı 7. Lise ve Dergi Okullararası Halk Oyunları Yarışması'nda Ege Zeybek Bölgesi Birinciliğini kazanan İzmir Cumaovası Lisesi Topluluğu

Türk Halk Oyunlarının yaygınlaşmasını sağlayan Yurt çapındaki Yarışmalar bu yıl da sürmüştür. Hemen her ilimizde ilk, orta, lise ve dengi okullar arasında şenlikler ve yarışmalar düzenlenmiş, birbirinden güzel oyunlarımız ve kıyafetlerimiz yeni bir güç ve yaşama olanağı kazanmıştır.

Bunların hepsinden uzun uzun sözaçmaya imkânlarımız yetmediğinden, ancak, memleket çapında geleneksel bir anlam kazanan İzmir, İstanbul ve Ankara'daki Yarışmaların sonuçlarını vermekle yetinmek zorunda kalıyoruz. Aslında bu yarışmalar tüm Yurt oyunlarımızı kapsamına almaktadır. Gençlerimiz, bölge oyunlarımızın çerçevelerini aşarak kendi bölge oyunları yanında diğer bölge oyunlarımızı da başarı ile oynamaktadır. Bu yöntemle, Halk Danslarımız, Yurt çapında yaygınlık, birlik kazanmakta, bölgelerimiz birbirine bağlanarak halk kültürü ve sanatı

ile bir bütün haline gelmektedir.

Bu yıl yapılan Halk Oyunları Yarışmaları tarihin sırasına göre ilk önce İstanbul'da başlamıştır.

İstanbul, Bakırköy «Anadolü Folklor Turizm Derneği»nin düzenlediği «Lise ve Dengi Okullararası Halk Oyunları Yarışması»nın elemeleri 2 ve 3 Mart 1977 günleri arasında İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayı'nda yapılmıştır. Yarışmaya 24 okul katılmıştır. Bunlardan 14 okul finale kalmış, finalde de bölge özellikleri ve başarıya göre şu okullar dereceleri paylaşmışlardır:

1. Kadıköy Kız Lisesi (Diyarbakır Oyunlarıyla),
2. Silivri Lisesi (Silivri ve Trakya Oyunlarıyla),
3. Davutpaşa Lisesi (Bingöl Oyunlarıyla),

ARAŞTIRMALARI

8043

4. Avusturya Lisesi (Bitlis-Tatvan Oyunlarıyla),

5. Bakırköy Lisesi (Bayburt Oyunlarıyla).

Ayrıca seyirci oylamasıyla da Kültür Lisesi (Elâzığ Oyunlarıyla) Halk Birincisi seçilmiştir.

İstanbul, Kadıköy «İstanbul Turizm Folklor Derneği» de geleneksel Halk Oyunları Yarışmasını Spor ve Sergi Sarayı'nda sürdürmüştür. İstanbul Turizm Folklor Derneği'nin Liselerarası Yarışmasına katılan okulların sayısı 25'i bulmuştur. Elemeler 5 ve 6 Mart 1977 günlerinde, final ise 19 Mart gününde gerçekleştirilmiştir. Finalde kalan 15 lise ve dengi okullar aşağıdaki dereceleri almışlardır:

1. Silivri Lisesi (Silivri ve Trakya Oyunlarıyla),
2. Davutpaşa Lisesi (Bingöl Oyunlarıyla),
3. Kadıköy Kız Lisesi (Diyarbakır Oyunlarıyla),
4. Darüşşafaka Lisesi (Silifke Oyunlarıyla),
5. Kartal Lisesi (Erzincan-Kemah Oyunlarıyla).

Bu yarışmada da halk oylamasıyla Halk Birincisi seçimi yapılmış, verilen oylara göre Haydarpaşa Lisesi (Karadeniz Oyunlarıyla) Halk Birincisi olmuştur.

Halay Halk Oyunları Dalı'nda Birinci gelen ekiplerden Adıyaman Lisesi oyuncularını oynarken...

yet Lisesi Yeni Asır Gazetesi Özel Araştırma Ödülünü almıştır.

Bar Oyunları Dalı'nda: 1. Göztepe Kız Meslek Lisesi, 2. İzmir Akşam Ticaret Lisesi.

Kaşık Oyunları Dalı'nda: 3. İzmir Kız Lisesi-Karşıyaka Erkek Lisesi (1. ve 2. liğe uygun ekip görülemedi).

Horon Bölgesi Dalı'nda: 1. Namık Kemal Lisesi.

**

Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği ve 7 yıldan buyana başarı ile yürütülen Türkiye Lisele-rarası Halk Oyunları Yarışması, bu yıl da 13 Mart-23 Nisan 1977 arasında yapıldı. Önce, 13 Mart 1977'de İzmir'de (Ege Bölgesi), 16 Mart'ta Adana'da (Doğu ve Güneydoğu Anadolu), 19 Mart'ta Ankara'da (İç Anadolu ve Karadeniz) ve 2-3 Nisan'da da İstanbul'da (Trakya, Marmara ve İstanbul Bölgesi) yapıldı. Daha sonra finale kalan 16 lise ve dengi okul Halk Oyunları Toplu-lukları 23 Nisan 1977'de İstanbul'da Jüri'nin ve büyük bir seyirci kitlesinin karşısında Yurdumu-zun çeşitli yörelerinin en güzel oyunlarını ser-gileyerek aşağıdaki derecelere hak kazandılar.

Halay Dalı'nda:

1. Urfa Lisesi, Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi, Adıyaman Lisesi, Kadıköy Kız Lisesi (Diyarbakır Oyunlarıyla). Bu dört lise birinciliği ortaklaşa aldı.

2. Urfa Kız Öğretmen Lisesi,

3. Kâbatas Erkek Lisesi-Rüştü Uzel Kız Meslek Lisesi (İki Okulun karma ekibi Gaziantep Barak Oyunlarıyla) ve İstanbul Erkek Lisesi (Hakkari Oyunlarıyla).

1. Mansiyon: Avusturya Kız Lisesi (Bitlis-Tatvan Oyunlarıyla).

2. Mansiyon: Davutpaşa Lisesi (Bingöl Oyunlarıyla).

Karşılama Dalı'nda:

1. Edirne Kız İlköğretmen Lisesi,

2. Silivri Lisesi,

3. Kırklareli Atatürk Lisesi.

Zeybek Dalı'nda:

1. Cumaovası Lisesi.

Güvende Dalı'nda:

1. Bursa Necatibey Kız Meslek Lisesi.

Necdet Günkut Özel Giysi Ödülü:

Cumaovası Lisesi.

**

Yılın son yarışması da Gençlik ve Spor Ba-kanlığı İzçilik ve Boş Zamanları Değerlendirme Genel Müdürlüğü'nce düzenlendi. Bölge eleme-

leri 23 Nisanda Erzurum, 25 Nisanda Trabzon, 27 Nisanda Bolu, 29 Nisanda İzmir, 1 Mayıs'ta An-talya, 3 Mayıs'ta Gaziantep, 6 Mayıs'ta Tokat'ta yapıldı. Final 19 Mayıs'ta Ankara'da icra edildi, İstanbul'dan da 3 lise ekibi çağırıldı. Yarışmaya katılan 22 okul topluluğu şu sonuçları almışlar-dır.

Bar Bölgesi: 1. Erzurum Lisesi; 2. İzmir Göz-tepe Kız Meslek Lisesi; 3. Ankara Anadolu Lise-si.

Ege Bölgesi Oyunları (Zeybek-Teke): 1. İzmir Cumaovası Lisesi ekibi; 2. İzmir Cumaovası Kız ekibi ile Muğla Fethiye Ticaret Lisesi.

Halay Bölgesi: 1. Adıyaman Lisesi 2. Gaz-iantep Lisesi. 3. Tokat Lisesi; 4. Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi.

Horon Bölgesi: 1. Trabzon Akçaabat Lisesi.

Marmara Bölgesi: 1. Bursa Necatibey Kız Meslek Lisesi 2. Balıkesir Necati Öğretmen Li-sesi; 3. Bilecik Endüstri Meslek Lisesi.

Kaşık Bölgesi: Ankara Kocatepe Mimar Ke-mal Lisesi (yöresini temsil ödülü almıştır.)

S.I.O.F.F. UN KONGRESİ İSTANBUL'DA YAPILIYOR (23 - 29 Ağ. 1977)

1970 yılında Fransa'nın büyük Festival şehirlerinden Confolens'de Henri Cour-saget'in önderliğiyle kurulan C.I.O.F.F. (Uluslararası Folklor Festivalleri Organi-zasyon Konseyi)'un Kongresi bu yıl 23 - 29 Ağustos günleri arasında İstanbul'da yapılacaktır.

Kongreyi, Turizm ve Tanıtma Bakanlı-ğı ile CIOFF'un Türkiye delegesi Bakırköy Halkevi Başkanı Orhan Tuğsavul organize etmiştir.

Yabancı delegeler Ataköy'de C Mote-li'nde ağırlanacaklar, Kongre aynı yerdeki salonda yapılacaktır. Boğaziçi, müzeler, Adalar ve diğer yerler üyelere gezdirilecek, Turizm ve Tanıtma Bakanı Ege Sait Halim Paşa ve Carlton, İstanbul Belediye Başkanı İsvan Bel. Sarayı ve Kalyon ote-linde, İstanbul Valisi Şentürk de Mode De-niz Kulübünde birer kokteyl ve yemek ve-receklerdir.

T.F.A.

Araştırmalar :

KARACA OĞLAN'IN YAŞADIĞI YÜZYIL ÜZERİNE

III

Yazan : A. Saim EMİRMAHMUDOĞLU

Türk Halk şirinin büyük ustası Karacaoğ-lan'ın aşağıdaki koşmayı «Maraş'ın yeni beğle-rinden Ali Bey'e Taylan yaylasında buluşup di-vanın seyir ile» 1515 yılında, ya da 1515-1522 yıl-ları arasında söylediği, belgelerin ve tarih olay-larının ışığında, bu yazı dizimizle kanıtlandı.

**Seherde uğradım bir âdil Han'a
Dostum Sultan olmuş ilin üstüne
Divanını gördüm oldum hayrane**

**Selâmina durdum yolun üstüne
Alayların gördüm çınar dalları
Usuldur boyları mızrak elleri**

**Sim sırma kemerdür yiğit belleri
Takılmış hançerler belin üstüne**

**Bir kulum yok KARACAOĞLAN kadar
Güzelin zekâtı borcunu öder**

**Aşırır sevdamı dıvane eder
Sırmalar giymişler alın üstüne**

Koşmayı ikinci kez sunmakta yarar gördük. Akşehrîli Ahmet Hamdi efendi «Taylan yayla-sında buluşup» diyor, «rastlayıp» demiyor. Ka-racaoğlan da «Dostum Sultan olmuş ilin üstüne» diyor. Şairin «Dostum» demesi sözgelisi ve bir rastlantı değildir. Kişi ilk karşılaştığı kimseye, hele bir beyliğin hükümdarına «Dostum» diye-mez. Daha önce tanıştıkları, eskiye dayanan dostlukları olduğu ve «Taylan yaylasında buluşup» görüşmeleri anlaşılıyor. Dostluklarının şai-rin gençlik çağlarına kadar, Ahmet Hamdi efen-dinin hatıra defterine göre, «yirmi dört yaşında Varsak'tan firarla mekânın gâip ederek, öncam Maraş'ta Zülgar (Zülgadir) oğlu Hüsam beyin himayesinde altı sene» kalmış olduğu yıllara ka-dar uzanması gerekir.

Şair «Seherde uğradım bir âdil Han'a» di-yor. «Seherde» uğraması da dostluk derecesine varan eski bir tanışıklığı gösterir. «Âdil Han» Ali Beyle samimiyetlerinin belirtisine yorumlanabi-lir.

Şairin koşmada kullandığı öteki sözcük ve deyimler de rastgele kullanılmamıştır. «Âdil Han» dediği kişi bir Osmanlı valisi olabilir mi?.. Elbette Anadolu beyliklerinden birinin, hüküm-darına iyi ve âdil kişiliğinden ötürü «âdil Han» denilmesi daha çok yaraşır. Bu da Dulgadir bey-liğinin son hükümdarı ve hanedanın bu isimdeki tek beyi Şehsüvar oğlu Ali Bey olabilir. Karaca-

oğlan gibi büyük ve dâhi bir ozan, herhangi bir eyalet valisine «Han» denilemeyeceğini bilir. Yi-ne Karacaoğlan, bir eyalet valisinin «ilin üstüne Sultan» değil, «Paşa» ya da «Vali Paşa» olacağı-nı da bilir. Görülüyor ki, şairin kullandığı sözcük ve deyimleri bir Osmanlı eyalet valisi ile ilgili olmayıp, Zülkadriye beyliğinin son hükümdarı Şehsüvar oğlu Ali Beyle bağlantılıdır.

Şimdi biraz daha aydınlanmasın için Tarih bil-gileri ışığında Şehsuvar oğlu Ali Bey için yazı-lanları özetleyelim:

Yavuz'un ana tarafından büyükbabası Zül-kadriye Hükümdarı Alâüddöve Bozkurt bey 12 Haziran 1515'te Hadım Sinan Paşa ve Şehsüvar oğlu Ali Bey (Yavuz'un 2. dereceden dayısı) ku-mandasındaki kuvvetler karşısında, Göksum cıva-rında Turna dağı savaşında mağlup ve perişan olmuş, maktul düşmüştü.

Zülkadriye hükümdarı Malik al-Muzaffer Şeh-süvar Beyin Mısır ordusuna yenilerek zincire vu-rulup Kahire'de asılması, yerine geçen kardeşi Şahbudak Beyi Osmanlıların (Fatih'in) yardımıyla yenen diğer küçük kardeşi Alâüddöve Boz-kurt Beyin iktidarı ele geçirdikten sonra Mısır tarafını tutmasını olayları karşısında hayatını em-niyette göremiyen Şehsüvar oğlu Ali Bey Sultan II. Bayezid'e sığınmış ve Amasya valiliğine get-rilmişti. Amcası Alâüddöve Bozkurt Beyin tutum ve davranışlarının aksine, Çaldıran seferinde hizmetleriyle padişahın ilgisini çeken Şehsuvar oğlu Ali Bey Turna dağı zaferinden sonra Yavuz tarafından Alâüddöve'nin yerine iktidara getiril-miştir. (1515).

Ali bey Zülkadriye ülkesinde hakimiyetini sürdürmekte iken bir Osmanlı paşası gibi de Ya-vuz'a bağlılığını sürdürmekte idi. Patlak veren Celâli isyanını (1517-1519), halavinin muhafızı Ferhat paşanın yardımına ihtiyaç göstermeden, bastırması ve reislerini öldürmüş olması Ferhat Paşanın kıskançlığını ve kinini üzerine çekmiş ise de, Yavuz zamanında Ali Bey'e bir zararı do-kunmamıştır. Hatta Yavuz Sultan Selim Mısır'ı aldığı zaman, Mısır Sultanı Tomanbay'ı Ali Bey'e teslim ederek, Şehsüvar beyin idam edildiği Bab-ı Zevile'de idam edilmesini sağlamak sure-tiyle Ali Bey'e babasının intikamını almak fırsat-ını dâhi vermişti. Yavuz'un böylesine sevgi ve

SORULU — YANITLAMALI SAVLARIMIZ

Yazan : Kerim YUND

Bir süre önce bu sütunlarda «Sorumlu Savlarımız» diye atasözlerimizle ilgili bir araştırma yayınlamıştık (*). Bu kez o yazıda söz verdiğimiz gibi sinakalar içinde hem sorulu hem de bu sorunun yanıtını (cevabını) veren savlarımızı kaleme alıyoruz.

Bu tür atasözlerimizde, sorulu olup ta karşılık bekleyen ya da karşılığı soruda kaynaşmış olan deyişet yerine, hem soru sorulmuş hem de karşılığı verilmiştir. Böylece açık olarak soru karşılığını, yanıtını bulmuştur.

Bu boy atasözlerimiz de az değildir. Dil işlerimiz yabancı sözcüklerden yeğin bir hızla arınırken «sinaka» terimlerimiz de bu yarışta en ilerde olmak amacını gütmektedir. Bir ara, «cevap» dediğimiz, sonra «karşılık» sözcülüğü ile karşıladığımız, kavram bir süre sonra «yanıt», «yanıtlama» oldu. Bu dil gelişmesi yanında bir

(* Bu yazının ilki TFA, dergisinin 301. sayısında sf. 7060'da «Sorumlu Savlarımız» başlığıyla çıkmıştır. Adı belirtilen yazıda sorulu olmadığı halde bir kaç sav da karışmıştır; başışlamamızı dilerim.

güvenini kazanmıştır.

Yavuz'dan sonra Kanunî zamanında Ferhat Paşanın ikbalı parladı. Şam'da Canbert Gazali isyanı üzerine Kanunî, Ferhat Paşayı gönderdi. Şehsüvar oğlu Ali Beyi de yardımla görevlendirdi. Ali Bey savaşı kazanarak Canbert'i öldürüp başını İstanbul'a gönderdi. Bu olay Ferhat Paşanın kin ve kıskançlığını büsbütün körükledi. İstanbul'a dönüşünde, Ali Beyin istiklâl hevesinde olduğu iftirasında bulunarak Padîşahın gazabını onun üzerine çevirmeyi başardı ve Ali Bey Artıkova'da iki oğlu ile birlikte boğdurularak Zülkadriye hanedanına son verilmiş oldu (1522). Bundan sonra Zülkadriye ülkesi, «Zülkadriye Eyaleti» adıyla doğrudan doğruya merkeze bağlanmış ve İstanbul'dan gönderilen valiler tarafından idare edilmeğe başlanmıştır (1).

Yukarıdaki tarih bilgileri karşısında; şair çı-

(1) Yılmaz Öztuna (Türkiye Tarihi cilt 5, S. 21) Hayat Kitapları Tarih serisi: 1 - İstanbul 1964. Ve 1967 Maraş İl Yıllığı tarih ve kültür bölümleri.

kaç yıl önce yayınladığımız yazıların yeniden basılması gerekenlerini bir kez daha gözden geçirirken dil koşusu düzeyine koymamız (savlar için) bir mutluluktur. Biz de yazımızın başlığını «Yanıtlı savlar» ya da «sorulu-yanıtlamalı savlar» koyduk. Daha önceki düşüncemizse «Karşılıklı savlar» idi. Bu yol derlediğimiz savları yukarıki başlıkla (abc'ye göre) sıralayacağız. Bundan sonraki yazımızda «Konuşmalı savlar» başlığını taşıyacak.

Sorumlu yanıtlamalı savlar bizim olduğu gibi kimi dilci ve folklorcumuzun da gözünden kaçmamış ve ilgilerini çekmiştir. 1972 yılında Aydın Oy, «Tarih Boyunca Türk Atasözleri» adlı kitabının 95. sayfasında «Kimi atasözlerimizde soru ve karşılık cümlelerinden oluşmuş bir konuşma havası sezilir. Bu gibi atasözlerimizde tam bir soru ve tam bir karşılık yerine değişik bir yolla verilmeye çalışılan bir anlam olduğu belirir», diyerek durumu açıklamıştır. Sayın İbrahim Zeki Burdurlu ise, 1974'de yayınladığı «Dil Bilgisi Açısından Yapıtlarımız» kitabında, işlediğimiz konuya biraz dumanlı olarak değinmiştir. 148. sayfada verdiği örneklerden söz gelimi «Yalancı kim?»

nar dalları gibi gür ve geniş alanlar kaplayan, al ve sırmalı giyim-kuşamlarıyla yiğit bellerinde gümüş ve altın kemerlere hançerler takılmış boyluboslu ve elleri mızraklı alay alay askerleri övüyor ki, bu övgülerle ancak Çaldıran ve mısır seferlerinde, Turna dağı zaferinde, Celâli isyanının bastırılmasında yararlıkları ve başarıları görülen, Yavuz gibi bir padişahın takdir ve güvenini kazanan Şehsüvar oğlu Ali Beyin askerleri arasında bağlantı bulmak yakışık almaz mı?

Yukarıdaki tarih bilgileri karşısında, Karacaoğlan'ın koşması ile ancak Şehsüvar oğlu Ali Bey arasında bağlantı kurulabilir. Herhangi bir Osmanlı Eyalet valisi ile bağlantı kurulamaz kanısındayız. Şairin «Han» dediği, «Sultan» dediği bir eyalet valisi olamaz.

Böyle clunca, Karacaoğlan'ın Sultan II. Bayezid (3.5.1481 - 24.4.1512) ve Yavuz Sultan Selim (24.4.1512 - 22.9.1520) devirlerinde yaşadığı ortaya çıktıktan başka Kanunî zamanında da yaşadığı şairin çok ünlü bir semaisi ile kesinlik kazanmaktadır. Bu konu gelecek yazımızda incelemeyecektir.

İşittiğini söyleyen» deyişeti bize; hemen hemen ince bir çizgi durumunda olsa da konuya yaklaştığı sanısını vermektedir.

— A —

— Aç mısın? Sovuk su iç!
— Adın ne? —Bacı kızı— O daha tatlı ya!
— Adın nedir? —Reşit. —Bir de, bir işit!
— Adın nedir? —Taşdemir. —Yumuşarsın, yumuşar!
— Adı ne? —Helvacı Kızı, — O daha tatlı ya!

— Âlemi nasıl bilirsin? —Kendim gibi!
— Anan, atan kim? —Yakın komşum!
— Ankara'nın nesi güzel? İstanbul'a dönüşü!

— Arapça değil mi? —Uydur uydur söyle!
Arnavuda sormuşlar: —Cehenneme gider misin? diye, —Aylık kaç, demiş.

— At kimindir? —Binenin, —Don kimindir? —Giyenin!

— Azca nereye? —Çokca'nın yanına!
Aza —Nereye gidiyorsun? diye sormuşlar, —Çoğun yanına! demiş.

— B —

— Belin polattan mı? —Biraz eğiliver!
— Ben diyorum: —Hadımın, sen diyorsun: —Oğuldan, kızdandan ne haber?

— Bu su böyle akar mı? —Akar. —Siz de böyle bakar mı? —Bakar!

Not: Bu sava yakın,

«Su akar, abdal bakar», biçiminde bir atasözümüz de var.

— C —

— Cehenneme gider misin? —Gündelik kaç!

— Ç —

— Çok akrabın var mı? Çok derdin var demektir.

— Çok yaşayan mı, çok gezen mi bilir? —Çok gezen!

Not: Turizm için pek güzel bir sinaka (K.Y.)

— D —

— Dabak mısın? İt bokuna muhtaçsın...
— Deliyi kim bağlar? —Sahibi...
— Denizi ateş alır mı? —Alır...

— Deven var mı? —Bir yokşluk. Davarın var mı? —Bir kışık...

— Deveyi gördün mü? —Köşegini bile gördüm.

— Dünyada ne tatlı? —Evlât. —Dünyada ne acı? —Evlât!

— E —

— El mi yaman, bey mi yaman? Bey yaman ama, el daha yaman!

— Eşek hoşfatan ne anlar? —Suyunu içer dene (dane) sini kor.

— Evlensene? —Param Yok. —Kazansana, —Göt kızıl.

— G —

— Gönül mü yeğ, Kâbe mi? —Gönül yeğ!
— Gök yüzünde düğün var desen; kadınlar: —Merdiveni nerde? derler.

Not: Bu tipte önce haber, sonra soru gelmektedir (K.Y.)

— H —

— Hacıya, —Tesbih alır mısın? demişler. —Ya biz buraya, ne için geldik, demiş.

— Hekim kim? —Başına gelen...
— Herkesi nasıl bilirsin? —Kendin gibi (Kendim gibi)!

— İ —

— İl mi yaman, bey mi yaman? —İl yaman!

— K —

— Kabahat ölerde mi, öldüründe mi? —Ölede!

— Kele —Yıkandın mı? demişler. —Taran-dım bile, demiş.

— Kel neden olur? —Suluca'dan (Suluca çocukların ellerinde başlarında olan bir yarılyileştirilmezse sonu «kel»liktir).

— Keyfin iyi mi? —Adamına göre...
— Kızın var mı? —Sızın var.

— Kim oydu gözünü? —Kardeşim, demiş (Kardeşim yerine karım, akrabam ve daha yakın biri de söylenir).

— Kolay gelsin... —Kolaysa başına gelsin...

(Not: Bu savda birincisi soru değildir, deyin tam bir sav olmaktan çok bir dilek olduğu açıktır).

— Kulağın nerede? demişler. Adam sağ eliyle sağ kulağını göstermiş (Burada irade beyanı tüm bir yanıtlama olmamakla birlikte ortada bir soruya karşılık var).

— L —

— Leylek, benim neden komşum? —Yazın gelir, kışın gider.

— N —

— Nedir bu koku? —Hep yokluğun boku...

— Ö —

— Öksüz güler mi? —Meğer ki yanıla...

— P —

— Param seni vereyim de mi kötü olayım,

GEDİZ BİLMECELERİ

Derleyen : Mehmet BAHÇECİ

- 1 — Karadır kafrana benzer,
Sarıdır safrana benzer,
Vallahı zerdaliye benzer,
Billâhi şeftaliye benzer (Kahve).
- 2 — Kat kat kadayif,
Katları ondan zarif;
Bir gözü var,
Bir gözü yok (İplik İğne).
- 3 — Bizim evde küyu var,
İçinde suyu da var,
Su içinde mercan var
Ağzında da fincan var (Lâmba).
- 4 — Tepede tay oturur
Biri kalkar biri oturur (Terazi).
- 5 — Çit burda, çit şurda,
Çit kapı arkasında, (Süpürge).
- 6 — Git leydim, gel leydim,
Tek ayak üstünde dur leydim (Kapı).
- 7 — Ağacı oyarlar,
İçine tintonu koyarlar,
Ağlama tintonum, ağlama,
Kulağından burarlar (Gramafon).
- 8 — Sarıdır safran gibi,
Okunur Kur'an gibi,
Ya bunu bileceksin,
Ya bu gece öleceksin. (Altın).
- 9 — Yüzü içerde,
Çaçı dışarda (Mısır).
- 10 — Dedem gelir Emet'ten,
Sakalı safi etten,
Şimdi gelir görürsün,
- vermeyeyim de mi? —Vermeyeyim del
— S —
— Sorma kişinin aslını? —Sohbetinden bel-
lidir!
— Y —
— Yalancı kim? —İştittğini söyleyen!
Buraya olanağımız ölçüsünde «Soru lu yanıt-
lamalı» savlarımızdan bir bölüğünü koymakla
hem daha önce verdiğimiz bir sözü yerine ge-
tirdik hem de topladıklarımız arasında atarınaşa-
cak maddeler olduğunun farkındayız. Biz araç ve
malzeme üzerinde değil, daha çok ilke üzerinde
durduk. Bu çeşit çalışmalar yenidir. Okuyucula-
rımız örnekleri çoğaltabilir. Daha bol ve güzel
malzeme verirlirse görüş açımız genişlemiş ve
sınakalar ham bir malzeme yığını olmaktan kur-
tuşmuş olur.
- Güle güle ölürsün (Horoz).
- 11 — Bir tavuğum var,
Yüzelli yumurta taşır (Ardıç)
- 12 — Karşıdan baktım bir tane,
Yanına vardım bin tane (Karınca).
- 13 — Sıra sıra develer,
Birbirini eveler (Kiremit).
- 14 — Sıra sıra sandıklar,
Birbirini kovalar (Vagonlar).
- 15 — Bir gelinim var,
Herkes elini öper (Çay bardağı).
- 16 — Mini mini taşlar,
Camiyi taşlar (Dolu).
- 17 — Karşıdan baktım bir çok,
Yanına vardım hiç yok (Kuşlar).
- 18 — Gündüz dolar, gece boşalır, (Yüklük).
- 19 — Bir gelinim var, dokuz don giyer (Soğan).
- 20 — Yol üstünde güllü bahçe (Domates).
- 21 — Çarşıdan aldım bir tane,
Evde oldu bin tane (Nar).
- 22 — Teptim, tekerlendi,
Öptüm, şekerlendi (Karpuz).
- 23 — Dünyanın lezzeti (Tuz).
- 24 — Uzun kuyruklu,
Burma bıyıklı (Fare).
- 25 — Ebem yapar, dedem yapar,
Bunu bilen, neden yapar? (Örümcek).
- 26 — Aşağı inerken fıkır fıkır güler,
Yukarı çıkarken şıpır şıpır göz yaşı döker
(Kuyu kovası).
- 27 — Mori mori mor bacaklı,
Mori çıplak bacaklı,
Mori iki gözlü,
Mori dört yüzlü (Hindî).
- 28 — Yer altında kum kaynar (Karınca).
- 29 — Mini mini,
Küçük sini (Mercimek).
- 30 — Ahi geldi (Sofra yaygısı).
Vahi geldi (Tepsi).
Dört duvarın şahı geldi (Minderler).
Üstü yaldızlı geldi (Çorba).
İşlemeli bohça geldi (Pilav).
Kıvrırcık saçlı kahbe geldi (Kadayif).
Bunların arasında kavga çıktı
Yemen şahı geldi (Kahve).
- 31 — Ağustosta
Taze karpuz var bizde,
Taze incir çiçek açmış,

ARAŞTIRMALARI

- Taze asma filizde, (Gönül).
- 32 — Finfin ottan,
Fin yeşil ottan (Kına).
- 33 — Ak kuşum nereden geliyorsun?
Kan kanareden,
Kan bulaşmadık bir kenareden (Süt).
- 34 — Ali gelir, Veli gelir.
Bir buruşuk hanım gelir (Sütlaç).
- 35 — Nar tanesi, nur tanesi,
Bir evin bir tanesi, (Kur'an).
- 36 — Ebemin ellediği,
Dedemin salladığı,
Sallayıp koyduğu,
Sallayıp çıkardığı (Havan eli).
- 37 — Dışarıya giderken gözlerim seni arar,
Hoş geldin, safa geldin,
baş üstünde yerin var (Şapka).
- 38 — Dam üstüne deri serdim,
Bacaklarını göğe gerdim (Bulut).
- 39 — Yapan satar,
Alan kullanmaz,
Kullanan görmez (Mezar taşı).
- 40 — Sık sık zeytin ağacı,
Sığadıkça sık biter,
Velemyulet tarlasında
Bir acayip ot biter (Sakal).
- 41 — Zel zelden olur,
Zel Allah'tan olur,
Gelme zelin yanına,
Üstün başın kan olur (Karadut).
- 42 — Bir kuzum var kahve rengi,
Kahvelerde çalar çengi,
Bir ısırsa yapar bengi (Pire).
- 43 — Min min minare,
Çin çin çinare.
Yedi kavağın yapağı,
Azimenin toprağı (Kına ile Çatığı).
- 44 — Ben beni gördüm, ben gördüm (Ayna)
Tuzsuz pişen aş gördüm (Helva).
Yerden yapma ev gördüm (Mezar).
Taştan çıkan köpük gördüm (Sabun).
- 45 — Açıldı sandık,
Döküldü fındık (Keçi pisliliği).
- 46 — Fatma çıkmış karşıya,
Sürme çekmiş kaşına.
Kız annenden mi öğrendin
El sallayıp göbek atmayı (Saat).
- 47 — Dağda dileman
Suda Süleyman (Balık).
Güneşte pişen aş (Kavun).
Köpük saçan taş (Sabun).
- 48 — Bir tabak nâra (Mangal).
- Ortasında kor (Kömür).
Çıktı zülûfkâr (Sacıyak).
Buyurdu hünkâr (Çömlek).
- 49 — Annesi oturur,
Kızı dimbilder (Haş haş taşı).
- 50 — Ceviz ağacını oyarlar,
İçine dünyayı koyarlar (Radyo).
- 51 — Et kantar,
Altın tartar (Kulak).
- 52 — Bir çanak yoğurdum var,
Yarısı ak, yarısı kara (Göz).
- 53 — Min min minare, çin çin çinare,
Dibi derin bir lâle (Dünya, Ay).
- 54 — Abdest alır, namaz kılmaz,
Cemaatten geri durmaz (Cenaze).
- 55 — Bir kutum var halebe,
İçindedir talebe,
Değme dülger yapamaz,
Çilingirler açamaz (Yumurta).
- 56 — Yol üstüne hamursuz gömdüm (Deve izi).
- 57 — Karşıdan baktım temir tümür,
Yanına vardım, kitli demir (Mezarlık).
- 58 — Hacı Ahmedin katırı,
Her öleni götürü (Tabut).
- 59 — Baharı haber verir,
Bülbüle neşe verir,
Her renk entari giyer,
Bahçelere şan verir (Gül).
- 60 — Biz, biz idik, biz idik,
Yüz bin tane kız idik,
Gece oldu dizildik,
Sabah oldu silindik (Yıldız).
- 61 — Alçacak dallı,
Yemesi balh (Çilek).
- 62 — Dalda gördüm bir karga,
İçli dolu karınca (Nar).
- 63 — Karlı dağlar geldi,
Tepeler deldi (Tren).
- 64 — Kat kat döşek,
Bunu bilmiyen eşek, (Lâhana, Merdiven).
- 65 — Sıra sıra söğütler,
Birbirini öğütler (Diş).
- 66 — Pazardan alınmaz,
Mendile konulmaz,
Bazısında vardır,
Bazısında yoktur (Akıl).
- 67 — Salkım salkım sallanır,
Ağıza girince ballanır (Kadayif).
- 68 — Karnı var, barsağı yok,
Ağız var, dili yok (Testi).
- 69 — Alçak dağdan kar yağar (Un).

Dinsel Gelenek ve Törenler :

KİLİS'TE ÇOCUKLARIN HATİM İNDİRME TÖRENİ

Derleyen : Mazlum Nusret KILIÇKIRAN

(18.12.1976 da Kilis'te Nuray, Ratibe ve Kâşif Altınbaş'tan derlenmiştir).

Kilis'te çocukların dinsel eğitimine gerekli önem verilir. Çocuklar dinsel eğitime okul çağından önce başlatılır. Dinsel öğretim görevlileri hocalardır. Eğitim yerleri ise ya hocaların evleri, ya da cami avlularında bulunan Hücre adındaki kitaplık görevi için yapılmış odacıklardır.

Genellikle dinsel eğitim yaşı dört veya beş yaşlarıdır. Dinsel eğitime başlayan çocukları önceleri kalfalar okutur. Kalfalar daha önce hatim indirmiş olan çocuklardır. Kalfaların okuttuğu çocukları zaman zaman hocalar okutarak denetler. Önce Elif suparası, sonra Elham suparaları öğretilir. Daha sonra Tebareke, Gassemâ cüzüne geçilir. Bunları öğrenen çocuk kitaba başlar. Kitap, Kul'eûzî rabbil felak'la başlar. Kul'eûzî binnas'la biter ve hatim indirilmiş olur. Kalfalar tarafından okutulan bu küçük çocuklara şeyirt adı verilir. Bunlar hocaya gönderilirken boyunlarına bezden dikilmiş askılı bir çanta dikilip asılır. Çocuklar suparalarını ve kitabı bu çantalarında taşırlar.

Hoca, hatim indirecek çocuğun ailesine bir gün önceden haber salar. Zaten anne ve babalar çocuğun evdeki okumalarından hatim indirmesinin yaklaştığını anlayıp hazırlıklara başlamışlardır. Haberi alır almaz hazırlıkları tamamlarlar.

HATİM İNDİREN ÇOCUĞUN GİYSİLERİ

Hatim indirecek çocuk, kız çocuğu ise; beyaz gelinlik diktirilip giydirilir. Çocuğun başına «Taç-Duvak» konulur.

Hatim indirecek çocuk, erkek çocuğu ise; takım elbise giydirilir. Takım elbise yaptırılmazsa pantolon ve beyaz bir gömlek diktirilir. Başına «Terlik» adı verilen bir nevi ince külah giydirilir.

HATİM İNDİRME TÖRENİ

Hatim indirme töreni öğleden sonra başlar. Çocuğun hocadaki arkadaşları ve kalfalar hatim indirecek çocuğun evine gelirler. Yanlarında kendi hocalarının davet edip gönderdiği iki büyük hoca da bulunur. Çocuk; arkadaşlarının, kalfalarının ve bu iki hocanın nezaretinde giydirilir. Alına fosfor sürülür. Boynuna çantası asılır. Çocuk giydirilirken hocalar ilahiler okurlar. Kal-

falar ve şeyirtler (çıraklar) âmin çağırır. Kadınlar bu aminlerin ardından zılgıt çalar. Zılgıt, kente özgü bir nevi mutluluk çığlığıdır. Çocuk giydirildikten sonra hocaya gönderilecek armağanlar tepsilere yerleştirilir.

Tepsilere armağan olarak şunlar konulur:

Kuru üzümle leblebi (yerel adı kudama) karıştırılıp bir tepsiye konulur. Başka bir tepsiye, hocaya armağan olarak gönderilenler konulur. Hoca erkekse, bir takım elbiselik kumaş, kadınsa ağır bir kumaştan zubunluk ve kına konulur.

Erkek hocalara gönderilen armağan tepsisine ayrıca bir tesbih, bir mendil, bir çorap, bir kravat, bazen bir ayakkabı veya terlik. Kadın hocalara ise; zubunluğun yanında yine bir tesbih, mendil, kına, tülbent, çorap, terlik veya ayakkabı konulur.

Armağan tepsilerinin kenarlarına ve armağanlıkların arasına çiçekler dizilir. Tüm bu armağanların üzerine fosfor sürülür.

Bu iki tepsinin dışındaki diğer tepsilere; kağıtlı şekerler, meyveler, içi cevizli veya fıstıklı şirinlik sucuğu (tatlı) konulur.

Armağan tepsislerini şeyirtler ve ğelfeler (kalfalar) başlarında taşırlar. Hatim indirecek çocuğun evinden çıkılır. En önde bir mendilin uçlarından tutan iki konuk hoca yürür. Arkada ve tam ortada hatim indiren çocuk bulunur. Yan da ve daha arkadan diğer çocuklar yürür. Önde yürüyen hocalar ilahiler okurlar. Çocuklar âmin çağırır. En arkada bulunan çocuğun annesi ve yakınları olan kadınlar zılgıt çalar. Tören, çocuğun hocasının evine veya camisine kadar böylece yavaş yavaş yürüyerek varır. Kadınlar en arkada tekerlemeler söylerler:

Akbili evlenmesine de

Dost dost, eh ey...

Lililililil (zılgıt)

Maşallah, maşallah...

Güveyi (gelin) olur inşallah.

Dost...

Hoca, gelenleri oturduğu yerde karşılar. Hatim eden çocuk hocasının elini öper. Hocası da çocuğun yüzünden ve gözünden öper. «İkinci hatimini görem» der. Hoca törene katılanların önünde hatim indiren çocuğa kitabı okutur. Rast gele kitabın bazı yerlerini açarak cüzleri okum-

Kız İstemedenden Gerdek Gecesine Değin :

VAN'DA DÜĞÜN GELENEKLERİ

Yazan : Nedim ORTA

Van ve yöresinde 18 yaşını dolduran erkek ve 16 yaşına giren kız evlenebilir. Evlenme teklifi genellikle erkekten ve erkek tarafından gelir. Kızın, ya da kız tarafının evlenme teklifi hoş karşılanmaz.

Evlenmek isteyen erkek, isteğini ya annesine doğrudan açar, ya da yakın akrabalarından kimi kadınlara (hala, teyze vb.) söyleyerek, anne ve babasına iletilmesini ister. Kızın haberi yoktur. Ancak anne ve baba verici olurlarsa kızın annesi kızıyla konuşur ve onun fikrini alır. Kızın fikri alınsa da, genellikle ana ve babanın kararı karardır.

Evlenmek isteyen erkeğe kız aramak için gitmeğe (görücü) denir. Görücü olarak erkeğin yakınları çıkar. Kız evine giden görücüler ilgiyle karşılanırlar. Kızın annesi kızını giydirir, kuşandırır. Bazı konularda (nası hareket edeceğiyle ilgili) gerekenleri söyler. Kız, görücülerin karşısına çıkınca önce en yaşlı görücüden başlayarak ellerini öper, hoş geldiniz der. Kahve, çay ve şekerle görücülerini ağırlar.

Görücüler belli etmeden tepeden tırnağa süzerler kızı, Eve dönülünce herkes fikrini söy-

sını söyler. Çocuk okudukça diğer çocuklar «Amin» çeker. Kadınlar yine zılgıt çalar.. Çocuk hocasının gösterdiği yerleri okuyunca yine elini öper. Hoca yine «İkinci hatimini görem» der. Çocuk, hocasına armağan tepsisini uzatır. Çocuğun annesi de hocaya bir bahşiş verir. Genellikle bu bahşişin bugünkü tutarı 100/200 lira civarındadır. Ayrıca çocuğu okutan kalfalara da bahşiş, mendil, çorap verir. Diğer çocuklara şekerler, kudamalar (leblebi) meyveler, üzümler dağıtılır. Yenilir içilir.

Hatim indirme günlerinde ders yapılmaz. Hatim töreninden sonra hoca öğrencilerini sınıf eder (görevini yapmış kabul edip göndermek).

HATİM CİLLESİ

Kilis'te cille töreni iki durumda yapılır. Birisi gelinle güveyi gerdeğe girerken, diğeri de hatim indiren çocuklara, hatim günü akşamı yapılır.

Çocuğun hatim indirdiği günün akşamı veya bir gün sonra akşam «HATİM KINASI» yapılır. Çocuğun ailesi komşuları ve yakınlarını davet eder. Önce mevlid okunur. Kadınlar arasında Ki-

ler, Daha etraflı bilgi edinilmek istenirse konu-komşudan soruşturma yapılır. Sonuçta olumlu karar verilirse, karar evlenmek isteyen erkeğe annesi ya da yakın kadın akrabaları tarafından duyurulur. Erkek, kızı görmemişse görmek ister. Kızı ya mahallede dolaşırken ya da kendi akrabalarının evine çağırarak görür. Kızın haberi olmaz, gizli yapılır bu görme işi. Oğlan kızı beğenirse annesine kararını bildirir. Erkeğin kararı üzerine kız evine haber iletilir ve kızlarını verici olup olmadıkları sorulur. Buna ağız arama denir.

Durum erkeğin lehine geliyorsa kızı istemeye erkeğin yakın erkek akrabaları gider ve kızı oğlana isterler. İsteme: «Biz, Allah'ın emri. Peygamberin kavli ile kızınızı oğlumuza istemeye geldik» sözleriyle olur.

Kız evi kendini naza çekerek kendi ölçülerinde araştırma yapar, araştırma yapmak için zaman kazanmaya çalışır. Oğlan evi bu arada gelip gitmektedir kız evine. Sonuçta karşılıklı karara varılır. Karara varıldıktan sonra her iki taraf belirli bir günde kız evinde toplanır ve kız tarafının istedikleri dinlenir, başlık üzerine ko-

na Gecesi yapılır. Kına gecelerinin en değerli sanatçısı, «Kör Elif» adıyla bilinen, def ya da dümbelek çalıp söyleyen bir kadın sanatçıdır. Kilis'te Kör Elif'in katılmadığı kına, eğlenceli sayılmaz. Kına gecesinin sonunda kadınlar hatim indiren çocuğu «CİLLEYE» kaldırırlar.

Çocuğu cilleye kaldıran kadınların ellerinde yanmakta olan mumlar vardır. Kadınlar çocuğu ortaya alır ve evin havasında (avlusunda) üç tur dolandırır. Bu arada cille tekerlemeleri söylenir.

Cillen mübarek olsun

Güveyi cillen olsun..

Dirik düzenin olsun..

Ağzın dilin bal olsun..

Cille cille..

Cillen mübarek olsun..

Cille gezdirilmesinden sonra hatim indiren çocuk süslü bir kürsüye (Arkalıklı sandalye) oturtulur. Davetliler çocuğun göğsüne para ve altın takarlar.. Herkes elinden çıkan verir..

Kilis'te çocuklar ilkokula başladuktan sonra da vaz tatillerinde yine hocaya gönderilir.

nuşulur. Bu toplantıda tartışmanın ağırlık noktası başlıktır. Anlaşmaya varıldığı takdirde (P' anlaşmaya çevrede KESBİÇ denilir, anlaşma anlamına gelir.) Oğlan evi kız evine şeker gönderir. (Bütçeye göre şekerin miktarı artabilir. Hatta elli altmış kiloya kadar çıkabilir.) Şekerli, kız evine oğlanın yakın kadın akrabaları götürür. Arabanın önüne (genellikle taksi tutulur) şeker sandığı süslenerek konur ve çalgılar çalınarak kız evine gidilir. Kız evinde de kızın kadın akrabaları toplanmıştır, gelenleri karşılarlar, şekerle birlikte içeri alırlar. Karşılıklı olarak hal ve hatırlar sorulur, şakalaşılır, oyunlar oynanır.

Şekerin gelmesini izleyen günlerde kız evi de oğlan evine (oğlan için) kellebaşı tabir edilen armağanlarını gönderir. Bu armağanlar genellikle: Mendil, kravat, çorap, tç çamaşırı, kol düğmesi, gömlek, vb. gibilerdir. Bunların yanı sıra sürahiyle şerbet ve bir mendille sarılı olarak kesme şeker de gönderilir. Böylece, karşılıklı gidiş gelişler tatlı ile başlar ki tatlı sürüp gitsin.

Oğlan evine armağanları götüren kadına damat olacak oğlan bahşış verir. Kız evinden gönderilen giysileri damat düğün günü giyer. Bütün bunlardan sonra nişan ve şerbete sıra gelir. Nişan hazırlığını kız tarafı yapar ve her iki tarafı şerbet içmeye çağırır. Bir gün öncesinden de oğlan tarafı nişan için gerekli hazırlığı yapıp kız evine bırakmış olur. Nişan tepsisi kız evine gidince karşılayıcılar:

«Ne geliyor ne geliyor
Gelin kız sinin geliyor
Sinde neler geliyor
Bir avuç üzüm geliyor»

Değişimleriyle tepsiyi alır. Gelen eşyaları bir bir elden geçirirken her biri için birer mani söylerler. Şerbetler içilir ve oğlan kıza nişan yüzüğü ile öteki ziynet eşyalarını takar, sonra kız evinden ayrılır. Bu arada oğlan evinden bir kişi içtiği şerbet bardağını saklar, çıkarken kız evindekilere göstererek taşa vurup kırar, bu uğur sayılır.

Nikâh iki çeşittir. Biri resmî olup dinî (imam nikâhı) nikâhtan önce yapılır. Dinî nikâh düğüne bir hafta kala kız evinde olur. Bu nikâha oğlan ve kıza tanık olmak üzere kız ve oğlanın akrabalarından birer kişi gelir. İmam, kız ve oğlandan «EVET» cevabını alınca dua okur ve çiftlerin mutlu olmaları dileğinde bulunur. Artık kız ve oğlan evli sayılmaktadır. Düğün yapılacaksa düğün günü saotandır. Düğün başladığı oın oğlanın

erkek arkadaşları «ERGENLİK GECESİ» adı verilen bir gecede oğlan evinde toplanarak yemek yerler, eğlenirler. O gece oğlan evindeki kadınlar da kız evine kınaya giderler. Beraberlerinde götürdükleri kına gelinin ellerine yakılır. Gelinin kınalı elleri sarılırken sağ avucu içine bir altın bırakılır. Kız evinde de çalgılar çalınır, oyunlar oynanır, türküler söylenir.

Bahçelerde sarı gül anam

Yarı gonca yarı gül

Tez açılıp tez solar anam

Olmasaydı bari gül.

Ağlama yâr ağlama anam

Mavi yazma bağlama

Mavi yazma tez solar anam

Yüreğimi dağılama.

Ayva nar olanda gel anam

Bahçe bağ olanda gel

Hasta düştüm gelmedin anam

Bari can verende gel.

Ağlama yâr ağlama anam

Mavi yazma bağlama

Mavi yazma tez solar anam

Yüreğimi dağılama.

(SARI GÜL)

Yükü yükledim kediyeye dile lele

Yâre yolladım hediyeye

Ah babamız üstadıyeye dile lele

Yâr gadan olayım şanlı

Kız kölen olayım Van'lı.

Çıktım baktım odasına dile lele

Mayıl oldum odasına

Çok yalvardım anasına dile lele

Yâr gadan olayım şanlı

Kız kölen olayım Van'lı.

Bahçede ayakta durmuş dile lele

Nişavreyi dünden kurmuş

Sevdiğimi babam duymuş dile lele

Yâr gadan olayım şanlı

Kız kölen olayım Van'lı.

(YAR GADAN OLAYIM VAN'LI)

Çimene bak çimene

Yeşil örtüye benzer

Gündüz gelmez hayale

Gece rüyama gezer

Ceylan ceylan ceylan.

Zülfün dökmüş yüzüne

Ceylan salınp gezer

Sürme çekmiş gözüne

Nice canları ezer

Ceylan ceylan ceylan.

Sonra da topluca oğlan evine gidilir. Oğlanın sadıcı devamlı yanındadır, oğlana yol gösterir, nasıl hareket edeceğini öğretir. Sadıcı genellikle evli olur ya da bu işleri bilen bir kimse dir. Damat heyecanlı ve dalgın olduğundan sadıcı onu korumakla da görevlidir. Sadıcın dalgınlığından yararlanıp damadın herhangi bir eşyasını alıp saklayabilen davetlilerden kimileri eşyayı geri vermek için armağan ya da bahşış isterler. Armağan ya da bahşış verilirse alınan eşya geri verilir. Bazan da damat bile kaçırılıp saklanıyorsa, Sadıcı bir ziyafet vereceğine söz verince ortaya çıkarılır.

Düğünün ilk günü oğlan erkek, kız da kadın akrabaları beraberliğinde hamama giderler. Hamam dönüşü damat, boynuna sırmalı kadife bir şal sarar. Erkek evindeki konuklar tarafından karşılanır ve kapı önünde çalgılar çalınarak oyunlar oynandıktan sonra damat eve alınır. Yemek yendikten sonra gene çalgılar çalınır, oyunlar oynanır. Kız evinde de çalgılar çalınıp oyunlar oynanmaktadır.

Kız evi çalıp oynayadırsun oğlan evinde damat traşı yapılır. Traş anında berberin çırağı davetlilerden bahşış toplar. Traş bitince damat önce babasının sonra sırayla davetlilerden yaşlı olanların ellerini öper, akranlarının sıkır. El öpme bitince özel olarak hazırlanan yerine oturur. Oyunlar tekrar başlar, bu arada damat da oyuna kaldırıılır. Damadın oyuna kalkması davulcu yu coşturur, çünkü damat oynarken davetliler davulcuya bahşış vermekte idirler. Bu bahşışın adı şabaştır. Öyle ki oyunun hareketi davetliler arasında şabaş verme yarışına yol açar çoğu zaman.

Vakit gelince taksilere binilir, konu komşu da minibüslere biner ve kız evine gidilir. Eskiden paytonla, atlarla gelin almaya gidilirmiş. Atların başları süslenir, daha bir gösterişli olurmuş düğün alayı.

Kız evine gidilirken gelin için özel bir arabaya hazırlanır ve süslenir. Bu arabaya oğlanın en yakın erkek akrabası biner. Buna düğün büyüğü adı verirler. Çalgılar çalınarak gelin evine geldiğinde oğlan evi tarafı içeriye alınır ve çeşitli maniler atılır. Manilerin çoğu gelin ile damat üzerinedir.

Edremit Van'a bakar

İçinden Şamran akar

Öyle bir yâr sevmişem

Her gelen ona bakar.

(SARI GÜL)

Eyvana konmuş anı

Kız oğlanı seviyor

Haft etmiş kocakanı.

Kuşun kanadı başka

Esmenin tadı başka

Hiç kimseye benzemez

Yârimin tadı başka.

Gene oyunlar oynanır. Burada oynanan oyunların bir iddiası vardır. Erkek tarafından gelen oyuncularla kız tarafından gelen oyuncular tüm manifetlerini gösterirler, birbirlerini mat etme çabasındadırlar. Bu arada içerde gelin hazırlanmaktadır. Hazırlık bitince düğün büyüğü gelini alır ve gelin için özel olarak hazırlanan arabaya bindirir. Gelinin yanına YENGE tabir ettikleri geline yâr gösterici kadın biner. Yenge de kızın en yakın akrabasıdır.

Gelin alayı oğlan evine doğru harekete geçer. Şehir içinde birkaç tur atılır. Bu arada gelin alayının önü kesilebilir ve bahşış istenir. Düğün büyüğü bahşış verir. Oğlan evine gelince oğlan evi tarafından görevlendirilen iki kızın biri gelinin ayakları dibinde su dolu bir testi kırar, diğeri de gelinin yüzüne ayna tutar. Düğün büyüğü gelinin duvağını kaldırarak aynaya baktırır, bir başkası da bozuk para ile birlikte şeker leblebi, buğday gibi şeyleri gelinin başına serper. Bunlar çiftlerin mutlu olmaları dileğiyle yapılan şeylerdir. Uğur sayılır ve çiftlerin evlerine bolluk getireceğine inanılır.

Gelinin başına serpilmiş paradan kapabiller bu parayı uğur parası, bereket parası olarak saklarlar. Sonra damat çıkar ve gelinin koluna girerek alkışlar arasında içeriye alır. İçerde davetli kadınlar bulunmaktadır. Gelin ile damat kendileri için hazırlanan yerlere otururlar. Damat gelinin duvağını açar, davetli kadınlardan biri gelinin kucağına bir erkek çocuk oturur. Damat bu çocuğa armağan verir. Bu hareket yeni evlilerin bir erkek çocukları olmasını dileğinin ifadesidir. Bir süre mani ve şarkılar söylendikten sonra damat kalkar, erkeklerin bulunduğu yere geçer. Bundan sonra damat sadıcı tarafından gezdirilir ve gerekli bilgiler verilir. Akşam oğlan evinde oğlanın ve kızın yakın akrabaları kalır, İmam dua okur ve oğlan tekbir getirilerek gerdeğe girer. Damat gerdeğe girerken sırtına yumruklara vurulur. Odaya giren damat önce iki rekât namaz kılar. Odada gelinden başka gelinin yengesi de vardır. Gelin seccadeye para atar, bu parayı gelinin yengesi alır. Gelin ile damat elele verirken birbirlerinin ayaklarına basmaya ça-

8054

Bolvadin'e Ait Bir Efsane:

DIŞLİ'DEKİ ALTI ALTIN KAZAN

Derleyen : Ata GÜVENİR

Dişli köyünde —Bolvadin— zamanımızda dahi tazeliğini yitirmemiş bir söylenti vardır: «Köyün Bozuk mevkii yakınlarında altı kazan dolusu, kazanları da altın olan bir hazine var», diye.

Bu hikâyenin başlangıç yılları Balkan Harbi'ne kadar uzanır. Veli Dayı isminde (şimdi ölmüş) birinin başından geçenler şöyle anlatılır:

Balkan Savaşı sırasında esir düşer Veli Dayı. Onu, Yunanistan'ın bir kasabasına sevkederler. Bu kasabada Veli Dayı serbest olarak dolaşabilmektedir.

Bir gün karşısına biri çıkar ve:

— Sen Türk müsün, der.

Veli Dayı:

— Evet Türk'üm cevabını verince:

— Neresindensin? diye sorar, yabancı.

— Bolvadinliyim.

Yabancı tekrar sorar:

— Dişli'yi tanır mısın?

— Dişli köylüyüm, der Veli Dayı.

— Eğer Dişli köylü isen, sana bir iyilik edeceğim, der. Ve sormağa başlar:

İşırlar. Kim önce basarsa ömür boyu evde onun sözü geçer denilmektedir.

Yerlerine oturan damat ile gelin yengenin verdiği şerbetleri içerler. Damat, yengeye bahşişini verir. Yengenin işi bitmiştir artık dışarıya çıkar. Gelinle başbaşa kalan damat gelini konuşturmaya çalışır. Gelin konuşmaz, dili bağlıdır. Damat ya altın ya da bilezik takınca konuşur, dil bağı çözülmüştür.

Sabahı yenge bekâret bezini alarak oğlanın ve kızın annelerine gösterir, her ikisinden de bahşişini alır. Gerdek gecesinde üçüncü günü gelin ile güvey önce oğlanın ana ve babasının ellerini öperler, sonra kızın ana ve babasının ellerini öpmeye giderler. El öpmeye elleri öpülenler gelin ile damada armağanlar verirler.

Gelin de özel olarak hazırladığı armağanları çeyizini açarak oğlanın sadıcına verir. Düğün bitmiştir. Bundan sonra konu komşunun gelin görme ziyaretleri başlar.

Bu gelenek ve görenekler gün gün zayıflamaktadır. Gelin ile damat için söylenen mani ve türkülere pek verilmemektedir.

— Özburun köyünü tanır mısın?

— Tanırım.

— Dişli'nin neresine düşer?

— Kuzeyine düşer.

— Köyün korusu hangi tarafa düşer?

— Günbatı yönüne düşer.

— Saracık'ı tanır mısın?

— Tanırım.

— Dolayı'yı tanır mısın?

— Tanırım.

Adam, köyün halkından falancıyı tanır mısın, filancıyı tanır mısın, diye, uzun uzun sorguya tutar Veli Dayı'yı. Veli Dayı hepsini tanır. Sonra adam:

— Baykuşkayası'nı tanır mısın, der.

— Tanırım.

— Ya Bozuk'u?

— Tanırım.

— Köyün hangi yönüne düşer?

— Batı yönüne düşer.

— Bozuk'daki çeşmeyi tanır mısın? Siyek Taşı'nı tanır mısın?

— Yok tanımam. Ne sorup duruyorsun? Diye tersleyiverir adamı, sonunda, kızdığı için.

Adam:

— Sen Dişliköylü değilsin, der.

— Değilim.

— Ben o köyde çok ekmek yedim. Epey kaldım o köyünüzde. Bunun için köyünüze karşı bir minnettarlığım vardır. Onu sana ödemek istiyordum. Ama sen Dişliköylü değilsin. Eğer bu son sorduğuma doğru cevap verseydin seni zengin edecektim.

— Nasıl?

— İşte o Siyek Taşı'nın bilmem hangi yönünde, bilmem ne kadar adım ilerisinde altı kazan altın var. Kazanları dahi altın. İşte elimde haritası, der ve haritayı gösterir.

Veli Dayı:

— Etme eyleme, bilirim Siyek Taşı'nı, de-diye de kâr etmez. Adam bir türlü söylemez.

— Sen Dişliköylü değilsin, der.

Savaş biter ve Veli Dayı bir yolunu bularak köye döner. Köyde bu olayı bin pişmanlıkla anlatır. O gündən beri söylene gelir bu hikâye. Aramayan kalmamıştır o bölgeyi. Ama hâlâ bulunmamıştır.

Siyek Taşı yakın zamana kadar duruyordu. Veli Dayı...

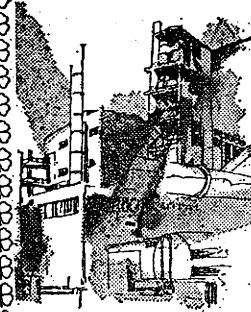

(Folklor : 79)

sanayiciler için yatırımın
ve 4000'i aşan ortağıyla
halka açık
gerçek kuruluş

TÜRKİYE
**GARANTİ
BANKASI**

Sizlerle mutlu - Sizlerle güçlü

(Folklor : 80)

EV sahibi olmak **SİZİN DE HAKKINIZDIR**

YUVA hesabınızla **EV** edinmenize **YARDIMCIYIZ**

aylık tasarruf bankası

EMNİYET SANDIĞI

(Basın : 60021 — 81)

